

Motýl z budišovského mokřadu

*Motýlku něžný na bodláčí pichlavém
Žíznivě saješ jeho sladký nektar. Sílu si ber!
Ve slunci i ve dnu sychravém.
Tak jako my, lidé, čerpáme sílu z nebeských sfér...*

RT+PP

ZE ZASTUPITELSTVA MĚSTYSE

Usnesení z jednání zastupitelstva Městyse Budišov ze dne 5. 8. 2008

Upravená verze z důvodů dodržení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Vypuštěné údaje o soukromých osobách a přílohy jsou v plném znění k nahlédnutí oprávněným osobám (občané Budišova a vlastníci nemovitostí na budišovském katastru) na Úřadě městyse Budišov.

Zastupitelstvo městyse:

- souhlasí s navrženým programem,
- schvaluje kontrolu zápisu z minulé schůze,
- schvaluje prodloužení termínu pro vyřízení záležitosti s firmou Kevos do konce roku 2008,
- bere na vědomí zprávu o činnosti rady městyse od poslední schůze (zápisy 44-53),
- schvaluje rozpočtové úpravy dle přiloženého seznamu (příloha č. 1),
- schvaluje záměry prodeje pozemků:
  - parcela č. 4527/10 o výměře 54 m²
  - díl A a díl B z parcely č. 4527/5 o výměře 4,11 m²
  - část pozemku p. č. 3515/3
  - část pozemku p. č. 4580,
- ukládá seznámit obyvatele bytovky č. 105 se záměrem prodeje části pozemku p.č. 3515/3, zodpovídat starosta, termín do příští schůze zastupitelstva,
- pověřuje jednáním s firmou ESO WORLD ohledně prodeje pozemku p.č. 3515/3 p. Piňose, Ing. Dokulila, Ing. Mana a p. Matouška,
- schvaluje prodej pozemku p. č. 3524/87 v lokalitě U Kuchyňky za cenu 125 Kč/m²,
- schvaluje prodej pozemku p. č. 3524/81 v lokalitě U Kuchyňky za cenu 125 Kč m²,
- schvaluje kupní cenu za jeden vlastnický podíl ve výši 26 000 Kč a termín splatnosti kupní ceny nejpozději do 31. 12. 2008,
- bere na vědomí dopis min. kultury ohledně ukradených plastik,
- ukládá vypracovat dopis na min. kultury, aby dále ministerstvo hájilo naše zájmy při navrácení plastik, odpovídá Ing. Dokulil, termín do příští schůze zastupitelstva,
- schvaluje záměr a finanční zabezpečení oslav 470. výročí povýšení Budišova na městečko,
- pověřuje Ing. Bočka a Večeřu realizací opatření na parkovišti,
- ukládá p. Piňosovi zabezpečit vybudování retardéru a osazení příslušnými značkami.

Ing. Ladislav Dokulil, místostarosta, Petr Piňos, starosta

Novinky ze zastupitelstva městyse

Z úkolů pro zastupitelstvo je splněno následující:

- Přeměna topného media v základní škole z důvodu levnějšího topení
Poměrně rozsáhlá a finančně náročná akce, kdy byl do kotelny ZŠ přiveden topný plyn na místo původního oleje. Akce kromě zmíněného vybudování přípojky obsahovala výměnu hořáků a částí instalací včetně potřebných revizí. V rámci úspor byl z hlavního topného řádu odpojen byt školníka a v tomto bytě bylo vybudováno

samostatné nezávislé topení. Celá akce má městyse přinést úsporu nákladů vynaložených na vytápění školy řádově ve výši 15–20%. Akce byla hrazena z rozpočtu a po dokončení bude podpořena krajskou dotací ve výši asi 20%. Jedná se o první krok ve snaze zajistit úsporu energie a tím snižovat náklady.

- Výměna tepelných ventilů u všech radiátorů ve škole zajišťující další tepelné úspory
V návaznosti na výše popsanou akci „výměna topného média v ZŠ“ byly v celé budově školy instalovány k radiátorům termoregulační hlavice. Cílem je, jak již bylo výše řečeno, uspořít prostředky, které lze následně znovu investovat pro rozvoj městyse.
- Výměna oken v mateřské škole
I budova MŠ si žádá investice a úpravy. V první fázi byla vyměněna část netěsnících oken za nová plastová.
- Vybudování přechodu pro chodce před školou
Z důvodů zvýšení bezpečnosti našich dětí realizovali zástupci místní samosprávy dlouho zamýšlený projekt přechodu pro chodce u místní školy.
- Vybudování nového vjezdu do hasičské zbrojnice
Nový vjezd do hasičské zbrojnice byl vybudován z finančních prostředků městyse za nemalého přispění několika iniciativních občanů a členů místního hasičského sboru. Za jejich práci a snahu jim tímto děkujeme.
- Obnova čelní zdi úřadu městyse včetně opravy tabulí se znaky
Naše obec se stala městysem, a proto bylo nutné pořídit tabule se znaky a správnými nápisy. Podařilo se to opravou starých tabulí celkem s dobrým výsledkem, takže se i něco ušetřilo.
- Instalace nových map městyse Budišova v měřítku 1 : 5000 na orientačních tabulích
Mapy mikroregionu na orientačních tabulích doplnily nové mapy městyse v měřítku 1 : 5000 s popisnými čísly. Určitě přispějí k lepší orientaci nejen návštěvníků, ale možná i našich občanů. Ještě přibudou další mapy na budovu úřadu městyse, informačního centra a k železniční stanici.

Za radu městyse Petr Piňos, starosta

Nově pro občany

Starosta a rada městyse připravují pro budišovské občany pravidelné čtvrtletní neformální setkání se zástupci městyse. Problémy, které se zde budou diskutovat, si mohou občané zvolit sami podle jejich zájmu i podle aktuálnosti, doplnit je mohou i zastupitelé podle potřeby vysvětlit občanům některé skutečnosti. Podrobnosti o času a místu konání budou vždy včas oznámeny obvyklým způsobem. První takové setkání bude

v pondělí 24. listopadu 2008 v 18 hodin v zasedací místnosti úřadu městyse.

Spolupráce s Českou katolickou charitou

V našem městyse má velmi dobrou tradici spolupráce s charitou. Tříkrálové sbírky zde vždy zaznamenají slušnou sumu vybraných platidel (už se těšíme, že v příští sbírce již nebude třeba počítat padesátníky).

Další podpora Budišova charitě spočívá v tom, že zástupci městyse zajistili na stavbu útulku pro postižené spoluobčany stavební pozemek. K tomu jsme obdrželi e-mail od ředitele třebičské charity:

Poděkování

Děkujeme tímto městyši Budišov za poskytnutí pozemku p. č. 3524/85 u Domu s pečovatelskou službou pro vybudování chráněného bydlení pro lidi s mentálním a jiným zdravotním postižením. Po získání dotaci vznikne bezbariérové bydlení pro 8–10 uživatelů. Cílem je umožnit těmto lidem žít přirozeným způsobem života a podpořit je k samostatnosti.

Jelikož 10 let provozuje naše Charita stacionář pro uvedené uživatele, víme, jak tito lidé jsou i obohaceni pro druhé. Věřím, že se časem náš záměr podaří uvést do života a lidé se zdravotním postižením obohatí také život občanů Budišova.

Děkuji všem dobrým lidem Budišova již dopředu za pomoc při realizaci uvedeného díla.

Mgr. Petr Jašek, ředitel Oblastní charity Třebíč

ZPRÁVY

Atletická olympiáda

Již poněkoličkáte se na naši škole uskutečnila Atletická olympiáda. Ve čtvrtek 29. května 2008 se na fotbalovém hřišti sešli účastníci sportovního klání ze základních škol Budišov, Tasov a Vladislav. Na úvod proběhlo slavnostní zahájení pod vedením žáků 9. A. alias řeckých bohů. Nálada houstla a krev v nedočkavých tělech mladých sportovců doslova vřela.

Soutěžící byli rozděleni do dvou kategorií. První tvořili žáci 6. a 7. ročníku a druhá kategorie byla složena ze žáků 8. a 9. tříd. Zúčastnění měli příležitost se utkat celkem v pěti disciplínách: běh na 60m, běh na 800 m, skok daleký, hod kriketovým míčkem (mladší) nebo vrh koulí (starší) a štafeta na 4×200 m.

Každý se snažil předvést co nejlepší výkon, a proto se na nejedné tváři třeptily kapičky potu. Ne všechno úsilí musí být vždy zcela zúročeno tak, jak si představujeme, ale doufám, že jsme se všichni alespoň dobře bavili. Vždyť všichni víme, že není důležité vyhrát, ale zúčastnit se!

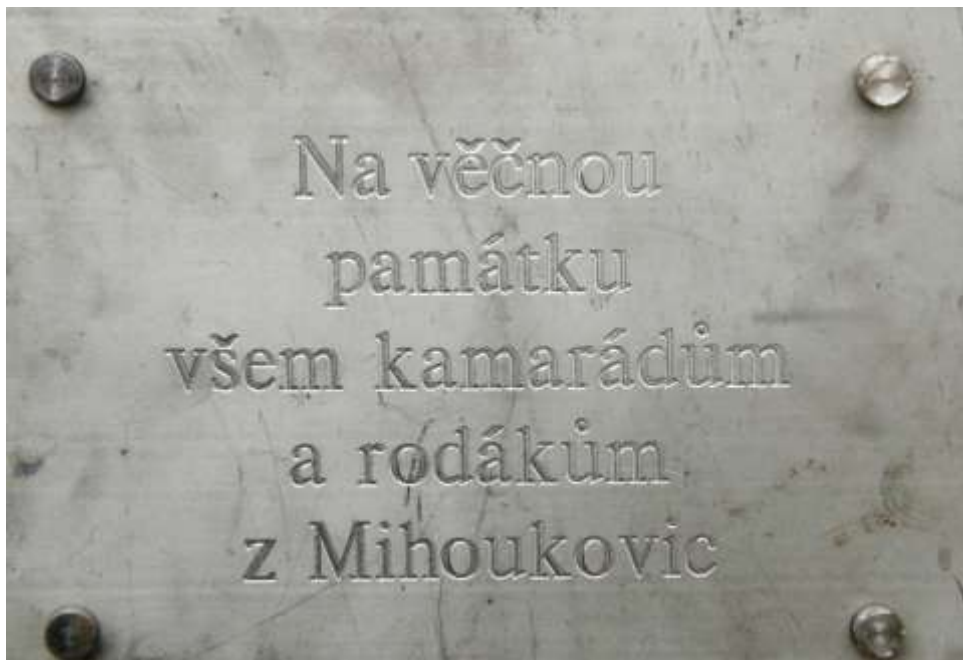
Po náročném dopoledni bylo vyhlášení výsledků velkou odměnou. A co teprve odměna v podobě medaile... Každý, kdo se postavil na stupně vítězů, si z olympiády odnesl keramickou medaili a diplom. Našli se i tací, kteří domů odcházeli ověšeni třemi i více úlovy na svém krku. To jsou pak zkrátka sportovci na slovo vzatí.

V pořadí pátá Atletická olympiáda pořádaná ZŠ Budišov se vydařila, včetně počasí, které nám ten den přálo. Myslím, že ti, kteří se budou chtít zúčastnit příští rok, se mají určitě na co těšit.

Barbora Pavlatovská

Kamarádi se dočkali...

V půli června letošního roku připevnil Zdeněk Sedláček na nový ocelový sloup památníku, nacházejícího se na konci Budišova směrem na Kamennou, destičku s nápisem: Na věčnou památku všem kamarádům a rodákům z Mihoukovic. Zdeněk tak dostal slibu a po několika letech památník, který vystavěl jeho děda, nejen opravil, ale i originálně rozšířil.

Zbývají terénní úpravy kolem pilířů památníku. Jak mi Zdeněk říkal, neví, jestli k nim vůbec dojde. Díky zpravodaji byl památník jakoby znovuobjeven, stinnou stránkou je, že pro některé návštěvy, které zde přibrzdí s autem, se toto místo stalo vhodným ke zbavení se odpadků, včetně PET lahví.

Karel Pavlíček

Běh naděje

První ročník Běhu naděje navázal dne 19. června 2008 na předcházející čtyři úspěšné ročníky Běhu Terryho Foxe, které v Budišově proběhly v letech 2004 až 2007.

Jedná se o jednodenní humanitární akci pořádanou místní základní školou, jejímž hlavním cílem je podpora těch, kdo bojují se zákeřnou nemocí – rakovinou. Do této celodenní akce je zapojena celá škola a příchozí ze širokého okolí. Žáci, jejich učitelé a další účastníci absolvují připravenou trasu během nebo chůzí.

Souběžně probíhá i doplňkový program, kdy se na účastníky akce působí propagací zdravého životního stylu. V minulých letech se osvědčila spolupráce s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, střední zdravotnickou školou, Policií ČR – Třebíč a Pyrosem Kožichovice.

Prvního ročníku Běhu naděje se zúčastnilo 286 osob, zejména děti a mládež z místní základní a mateřské školy, přišli ale také i žáci ze ZŠ Rudíkov. Na příspěvcích byla vybrána částka ve výši 1976 Kč. V doprovodném programu byly nabídnuty tyto aktivity: požární bezpečnost (Pyros Kožichovice), první pomoc (SZŠ Třebíč), bojová umění (oddíl karate z Velkého Meziříčí) a střelba ze vzduchovky.

Milan Procházka

Jak Budišovem jela parní lokomotiva

Pár dní před velkými prázdninami jsem cestou za nákupem k Šabackům zahlédla plakát, který říkal, že Budišovem projede parní lokomotiva. Než jsem došla domů, tak jsem na to stačila zapomenout. Paměť se mi osvěžila, když jsem podobnou upoutávku našla i v Horáckých novinách. „Nesvezem se parní mašinkou?“, zeptala jsem se svého muže, který do novin zahloubaně koukal. „Nevím, proč bych měl chtít jet do Studence s ústy nalepenými na skle. Jestli chcete, jeďte, já se půjdu jen podívat. Určitě tam bude hodně lidí, vždyť Budišov je poslední zastávkou,“ dostalo se mi odpovědi. Že se půjdeme podívat, bylo jasné a s dcerami jsme se rozhodly, že pokud bude alespoň trochu místa, nastoupíme.

Železniční zastávka v Budišově 21. 6. 2008 už určitě dlouhou dobu neviděla tolik lidí. Byli zde místní i přespolní a přes horko, které ten den panovalo, všichni nedočkavě čekali na lokomotivu. Zanedlouho se ozvalo hlasité houkání a parní stroj se přiblížil. Byl to opravdu veliký kolos táhnoucí několik vagonů. Z těch mávalo plno lidí. Hlavou mi blesklo, že můj muž měl pravdu, vlak byl opravdu nacpaný až po střechu. Z okna lokomotivy se po zastavení vyklonila umouněná hlava strojvůdce. Nevím, jestli to byl vánek anebo jsem cítila závan starých časů, jejich obraz byl přesvědčivý. A obrovský supící stroj nezapůsobil jenom na mě. Mnoho dospělých vzpomínalo, jak ještě touto lokomotivou jezdili.

Na přemýšlení ovšem nebylo moc času. Nastoupíme, nebo ne? Lidi, nelidi, nastoupili jsme do předposledního vagonu. Zůstali jsme stát v chodbičce před vagonem, což se ukázalo jako dobrá volba. Pěkně jsme viděli na krajinu a příjemně tam profukovalo. Usměvavá paní průvodčí nám prodala hnědé jízdenky z tvrdého kartonu. „Na tyhle jsme jezdili s bratrem k babičce,“ vzpomněla jsem si. Děti se na mě podívaly, jako bych pamatovala středověk.

Vlak jen svištěl, mezitím jsme projeli kolem Kojatína, v Pozďatině stálo u trati několik zvědavců a už jsme vjížděli do studeneckého nádraží. Tam už plné nástupiště lidí dychtivě očekávalo příjezd parního vlaku.

Kdo byl znalý poměrů, rychle vystoupil z vlaku a hurá do místního bufetu na občerstvení. I my jsme mezi ně patřili. Pokud někdo zaváhal, muset si vystát mnohametrovou frontu. Vlak měl ve Studenci asi třičtvrtěhodinovou přestávku. Kdo chtěl, mohl si stroj prohlédnout zblízka. Leckterá celebrita by mohla mašince závidět, každý se s ní chtěl vyfotit.

Na zpáteční cestě jsme si vlezli do druhého vagónu za lokomotivu. Jak se vlak rozjel, rychle jsme museli zavřít dveře, protože všude kolem lítalo něco jako škvára. Nejprve jsme si mysleli, že jsou to saze, ale ty by vám v oku asi nedržely tak urputně. Než jsme se vzpamatovali, byli jsme doma. Už jen poslední zamávání – a příště přijed' zase!

Veronika Ležáková

Parní vlak v Budišově

Lokomotivu na páru jsme viděli v Budišově ještě jednou, o pouti 16. srpna, kdy u nás nabírala uhlí i vodu.

Ladislav Dokulil

Ing. arch. Josef Hyzler jubilující

Významné životní jubileum Ing. arch. Josefa Hyzlera si budišovští připomněli 1. července v kulturním sále místní školy.

V samotném úvodu slavnostního podvečera poděkoval starosta obce Petr Piňos Josefu Hyzlerovi za vše, co pro Budišov (spojeno především s rekonstrukcí kostela, věže a fary) udělal, a do dalších let mu popřál pevné zdraví. PhDr. Helga Turková a Ing. Jan Woletz ve svých zdravicích vyzdvihli cit, se kterým přistupoval a přistupuje k restaurování památek a v neposlední řadě jeho aktivní zapojení a podíl v Klubu za starou Prahu. Ing. Jan Woletz rovněž využil této příležitosti a zdůraznil jedinečnost budišovské barokní výzdoby.

Poté došla řada na dva dokumentární filmy Petra Barana, jenž byl také přítomen. V prvním z nich – Architekt a tvůrce – představuje Josef Hyzler svoji filozofii a přístup k obnově historických objektů a památek, na kterých se podílel. Za mnohé z nich jsou zde připomenuty Anežský klášter a Horšovský Týn. Na akvarelech, kterým se věnuje ve chvílích volna, jsou motivy krajiny, které mu přirostly k srdci, mezi nimi i Vysočina. Spolu s ním máme možnost se podívat do jeho rodného Mukařova.

Ve druhém filmu – Kameny plují k Bohu – se Petru Baranovi mistrně podařilo zachytit krásu Vysočiny s jejími ostrůvky a žulovými balvany v polích. Té Vysočiny, již Josef Hyzler naplno objevil díky svému přátelství s P. Josefem Slabým, který v závěru dokumentu rovněž vystupuje. Oba se, ještě s několika obětavými lidmi, navracejí k již zmíněné rekonstrukci kostela, věže a fary, kterou provázela, vedle nezájmu státních orgánů, především obětavost desítek lidí, kteří se na pracích podíleli (podíl Josefa Hyzlera zde byl nezastupitelný).

Po skončení promítání se přátelé a farníci v čele s P. Václavem Novákem s kyticí v ruce připojili k řadě gratulantů. I redakce Budišovského zpravodaje předává panu architektovi pomyslnou kytku s přáním Božího požehnání do dalších let jeho života.

Karel Pavlíček

Setkání rodáků a přátel Kamenné a Klementic

Historicky první setkání rodáků a přátel Kamenné a Klementic se konalo za krásného slunného počasí o víkendy 19. a 20. července ku příležitosti 50 roků od dostavby kulturního domu v Kamenné. Setkání probíhalo za aktivní spolupráce obce a všech místních spolků (hasiči, myslivci, občanské sdružení Kameňáci).

V sobotu probíhalo setkání v kulturním domě a jeho okolí. Oslavy započaly mší svatou slouženou budišovským knězem P. Václavem Novákem přímo před kulturním domem. Při mši svaté, které se zúčastnilo přes 200 lidí, byly posvěceny hasičské stříkačky (zásahová i závodní) i samotná hasičská zbrojnice.

Po prosloveh starosty obce Stanislava Rouše a kronikáře obce Ladislava Eichlera započal odpolední program. Hasiči předvedli upravenou hasičskou zbrojnici, ale především se pochlubili svojí první stříkačkou z roku 1937 od firmy Stratílek z Vysokého

Mýta, kterou vlastními silami krásně zrekonstruovali. Přítomní mohli shlédnout projekci starých fotografií z obce, výstavu asi 300 fotografií ze společenského života z období zhruba posledních 10 roků, fotografie všech známých místních drobných památek a novinové výstřížky o Kamenné a Klementicích z období 1940 až 2008. Dospělí se měli možnost zúčastnit degustace místních pálenek, děti zase ocenily skákací hrad. Množství přítomných využilo možnosti velice zajímavé prohlídky místního kamenolomu včetně hal na zpracování kamene či areálu místní pily (Kdo technicky špičkovou úroveň vybavení obou areálů neshlédl, může jen litovat. Jak sdělil jeden z podnikatelů: „Zatím se nám daří, jako jedněm z mála, porážet konkurenci z Čínské lidově demokratické republiky!“) Večer proběhla v zaplněném sále kulturního domu taneční zábava se skupinou Vysočinka z Humpolce.

V neděli po ránu se za pomoci nad očekávání velkého počtu brigádníků provedly poslední přípravy areálu koupaliště – místní víceúčelové vodní nádrže, kam se odpoledne přesunuly oslavy. Zde za přítomnosti více než 350 lidí bylo odpoledne slavnostně dáno do užívání nově zrekonstruované sociální zázemí koupaliště a k radosti nejmenších dětí též i hřiště s množstvím prolézaček. Následovaly ukázky požárního útoku místních hasičů – od dětí přes ženy až po muže. K pobavení všech své umění předvedli i starší hasiči, kteří se zdárně vypořádali především se svými úctyhodnými kilogramy. Pro větší vítr se bohužel neuskutečnilo létání horkovzdušným balónem, lidé si alespoň mohli vyslechnout velice zajímavý výklad pilota i zblízka prohlédnout koš a složený balón. Členové Mysliveckého sdružení Kamenná a Budišov předvedli ukázky výcviku loveckých psů. Poté předvedla společnost Zayferus z Lednice množství dravců i ukázky práce sokolníků. Ke spokojenosti návštěvníků přispělo rovněž občerstvení, např. smrčí guláš, douzené klobásy či opékané sele. V podvečer začala hrát k poslechu i tanci brněnská country kapela H-band.

Obec vydala k tomuto srazu rodáků publikaci s názvem Kamenná a Klementice včera a dnes a též množství propagačních materiálů. Po oba dny probíhala volba místních „Sedmi divů“. Z 18 nominací byly 154 voliči (nad 15 roků) zvoleny tyto:

1. údolí řeky Oslavy
2. kolomazné kameny
3. balvanovité ostrůvky
4. areál koupaliště
5. rybník s raky v Klementicích
6. smírčí kámen
7. fotokronika občanů a domů z roku 1952.

K zdárnému průběhu setkání přispělo umouřené počasí, štědrí sponzoři a zejména množství lidí, ochotných se podílet na asi půlroční přípravě i vlastní organizaci akce. Množství fotografií ze setkání můžete shlédnout na internetových stránkách obce Kamenná

www.horacko.cz/kamenna

Ladislav Eichler

Don Quijote v Budišově

Snad žádné ze zaniklých povolání nechybí současnému světu více, než řemeslo potulného rytíře. Žádné není ozdobeno tolika ctnostmi a spojeno s takovou námahou a tolika nebezpečnostmi, než právě toto. Kdo se dnes ujme ubohých panen, vdov a sirotků, zjedná právo utlačeným, kdo vykoření ze světa všeliké zlo, jako jsou zejména různí obři, černokněžníci a podobně? Policie snad? Nenechte se vysmát.

Čekali jsme tedy netrpělivě, že proběhlé divadelní představení zejména mezi našimi mladými několik semínek ideálů spojených s bludným rytířstvím zaseje. Bylo by kruté, předčasné a nezodpovědné říci, že jsme doufali marně. Omezme se tedy na snad vyhýbavé, ale poctivé: Nevíme, uvidíme.

Cervantesova geniální kniha Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha bývá označována za první moderní román světa a jedno z nejzákladnějších

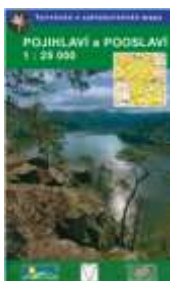
literárních děl (západo)evropské kultury vůbec. Již před ní samozřejmě byla napsána mnohá vyprávění o hrdinech, don Quijote je ale zcela jiný: jednání hlavní postavy knihy se důsledně řídí vyčtenými vzory, nikoliv reálným životem, s nímž se naopak tragicky sráží, a podává tak působivé svědectví o moci slova. Autor čtenáře hned několikanásobně mystifikuje, předstírá existenci různých pramenů, ve druhém díle románu nechává postavy glosovat dobové ohlasy na díl první a podobně. Především ale nikdy nedopustí, aby se vyznění díla jednoznačně přiklonilo k jedné ze dvou nabízejících se možností: buď je don Quijote směšným bláznem, jehož příhody mají čtenáře pouze pobavit, nebo naopak člověkem čistého srdce, který je schopen radikálně následovat nejušlechtlejší možný ideál, a v okamžiku, kdy je mu to znemožněno, umírá. Mnohé ale hovoří pro to, že druhý výklad je hlubší a poučenější.

Co ze Cervantesova románu dokázali mezi diváky přenést účinkující? I oni se, podobně jako původní autor, pokusili o jakousi hru ve hře, divadlo na divadle, zaštiťující se při tom Cervantesovým mladším současníkem Komenským. V nepřehledné změti replik, odboček, improvizací a různých škatule, škatule, hejbejte se, do kterých oba herci postupně velmi umně a vtípně vtáhli značnou část publika, jsme mohli, vždy jen letmo a na chvíli, zahlédnout (méně už pochopit) pouze čtyři scény, inspirované původním textem: boj s větrnými mlýny, pasování na rytíře, souboj se zrcadlovým rytířem a smrt dona Quijota. Tedy alespoň ti, kteří knihu znají. A ostatní? Odnegli-li si z divadla poznání, že španělština je řeč zvučná a ušlechtilá a don Quijote je velikán (hlavní představitel odehrál celé představení na chůdách), netroufáme si říci, že je to málo. Nevíme, uvidíme.

Jiří Horák

Mapa Budišovska

Na konci srpna 2008 vyšla velmi podrobná turistická mapa v měřítku 1 : 25 000. Jedna její strana zahrnuje města Třebíč, Velké Meziříčí a Náměšť n. Osl. – a jmenuje se BUDIŠOVSKO (!) Na druhé straně s názvem DALEŠICKÁ PŘEHRADA, DIVOKÁ OSLAVA najdeme široké okolí Dalešické a Mohelnské přehrady. Velmi doporučujeme ke koupi, například na úřadě městyse, nebo v informačním centru, cena v těchto místech je 60 Kč. Je to první mapa, na které je Budišov zobrazen ve středu mapového listu!

Mapu zpracovala Geodézie On Line, spol. s r. o., Česká Lípa.

„Gothard“ opustil Budišov

Ve čtvrtek 28. srpna v dopoledních hodinách akademický architekt Miroslav Vochta převezl plastiku sv. Gotharda a Nanebevzetí P. Marie do svého ateliéru v Brně. Naložit tento 360kg kolos dalo zabrat několika obětavým dobrovolníkům, kterým pomáhalo hydraulické rameno malého nákladního auta, na němž se převoz uskutečnil.

akad. arch. Miroslav Vochta

V Brně, po rozebrání plastiky, nejprve dojde k celkovému dotvarování poškozených reliéfů patronů kostela. Poté bude na rám plastiky nanесena olověná vrstva, která bude mezi rámem a měděným plechem. V samotném závěru bude celá plastika pozlacená.

Úpravy dozná i uchycení plastiky na střeše věže kostela, bude zakotveno v její vazbě. Otáčivý pohyb plastiky bude regulován dobrzdováním ložiska, v němž bude „Gothard“ usazen. Konstrukčně bude vyřešeno i promazávání ložiska, čímž se zamezí jeho prorezávání a zadření.

Pokud půjde vše podle plánu, mělo by být vše hotovo koncem října či začátkem listopadu letošního roku a tím dojde k odpovědi na otázku, cože to na věži kostela chybělo...

Úspěch „Eichlerových muškátů“

Časopis Zahrádkář spolu s výrobcem samozavlažovacích nádob společností Plastia vyhlásil soutěž o nejkrásnější květinovou výzdobu v truhlících. Porota, jejíž členkou byla i meteoroložka a moderátorka Alena Zárubnická, měla nelehký úkol, když musela vybrat ze šedesáti zaslaných květinových kompozic tři nejlepší. Na pomyslné stupně vítězů vystoupala i paní Eichlerová, a to na bronzový stupínek.

V čem spočívá tajemství úspěchu Eichlerových muškátů? Ludmila Eichlerová sází sazenice muškátů již na podzim do knotových samozavlažovacích truhlíků. Přes zimu je má v chladu na verandě. V dubnu je urychluje přemístěním do skleníku. Do každého okna, jež je otočeno na jihozápad, dává dva truhlíky. Rostliny vyživuje Kristalonem, který přidává do každé zálivky.

Příprava poutí ke sv. Gothardu

V České republice je kromě našeho kostela celkem 10 zasvěcených sv. Gothardovi. Mohli bychom se pokusit je navštívit. Najednou to asi nepůjde, proto bychom se mohli ve 2 letech vždy začátkem května (památky 5. května) podívat se vždy do 5 kostelů. Například takto:

1. května 2009 – Budišov – Praha-Bubeneč – Krupá (u Rakovníka) – Slaný – Brozany nad Ohří (u Litoměřic) – Český Brod – Budišov

1. května 2010 Budišov – Potěhy (u Čáslavi) – Žehuň (u Kolína) – Hořice v Podkrkonoší – Bouzov – Modřice – Budišov.

Jestli se to podaří, mohou se čtenáři zpravodaje těšit na reportáž ze všech chrámů sv. Gotharda u nás. U chrámů Nanebevzetí Panny Marie by to nebylo lehké uskutečnit, neboť jen v naší diecézi je takto zasvěcených kostelů 69!

Z HISTORIE

Budišovští junáci – 40 let od jejich založení

Stojící zleva: Emil Dvořák, Vlastimil Kozlíček, Antonín Večeřa, Milan Boček, Jiří Pavlas,
Zdeněk Sláma, Olina Lisá a Karel Suchánek
Klečící zleva: Hana Suchánková, Aleš Mareček, Ladislav Syrový, Drahoslav Pavlíček,
Stanislav Kašpar, Jaroslav Klíma a Dagmar Svobodová

Zleva: Jaroslav Klíma, Aleš Mareček, Drahoslav Pavlíček, Emil Dvořák, Alois Kubíček, Jiří
Pavlas, Hana Suchánková, Olina Lisá, Ilona Guthová, Karel Suchánek a Milan Dvořák

Letos uplynulo 40 let založení Junáka v Budišově. Připomeňme si jejich začátky na fotografiích z archívu Junáka.

Zleva: Stanislav Kašpar, Jaroslav Klíma, Miroslav Rybníček, Zdeněk Sláma, Jiří Pavlas, Emil Dvořák, Aleš Mareček, Drahoslav Pavlíček a Ladislav Syrový

Zprava: Aleš Mareček, Stanislav Kašpar, Ladislav Syrový, Dagmar Svobodová, Karel Suchánek, Olina Lisá, Antonín Večeřa, Emil Dvořák, Alois Kubíček a Hana Suchánková

Stojící zleva: Aleš Mareček, Karel Suchánek, Alois Kubíček, Milan Boček a Emil Dvořák
sedící zleva: Jaroslav Klíma, Drahošlav Pavlíček a Jiří Pavlas

Vzpouora na budišovském panství

V roce 1814 začíná docházet k častým sporům budišovských poddaných s vrchnostenským úřadem. Sedláci nechťejí robotit, jak na nich žádají úředníci, odvolávající se na znění zákona.

Nepokoje, které se začínají stupňovat, úzce souvisí s majitelem Joachymem rytířem Stettenhofenem, jenž roku 1813 zemřel.

Roku 1794 se stal majitelem budišovského panství Joachym rytíř Stettenhofen, převzal je od Felixe svob. pána z Friedenthalu, který byl plnomocníkem a poručníkem čtyř dcer po zemřelém Františku Josefovi svob. pánu z Jungwirthu. Podle smlouvy ze dne 15. února 1794 koupil panství za 150 000 zl., z nichž zaplatil hotově 70 000 zl. Joachym rytíř Stettenhofen, od roku 1780 do 1790 inspektor komorních statků, jeden z nejlepších národohospodářů své doby. Za svoji vynikající činnost byl jmenován guberniálním radou a posléze 13. listopadu 1789 druhým komisařem vrchním při úpravě daní. Roku 1790 odchází do výslužby s výslužným 2500 zl. (1 zl. = 5 K).

Po příchodu na budišovské panství zjistil, že je zde dosti orné půdy ležící ladem a obce na panství jsou dosti zalidněny. Rozhodl se zakládat nové osady s vědomím, že tak prospěje nejen sobě, ale i poddaným, jimž chtěl úpravou daní a robot jejich břemeno nadlehčit. Výsledkem těchto jeho snah bylo snížení roboty budišovským robotníkům ze tří dnů na půl druhého dne, hodovským rovněž, čtvrtláníkům ukládal pouze pěší roboty. Ve své promluvě 1. prosince 1794 představil lidu svůj program, přičemž od něj přijal slib poslušnosti. Z jeho promluvy:

„Milí moji věrní! Božská prozřetelnost určila mne majitelem panství budišovského. Přeji si vás všechny a každého zvlášť šťastným učiniti. Z té příčiny chci rustikální či katastrální grunty, jež obděláváte, vám do majetku za první polovici jich ceny vyceněné odevzdati, i úroční pole, kterých za umluvený plat užíváte, lacino vám chci prodati. Těm, kteří si své živnosti zakoupili, polovici tržní ceny splatili, druhou dlužnou polovici té ceny prominu. Na výpomoc a ke snazšímu provedení toho úmyslu zaopatřil jsem sirotčímu úřadu zdejšímu peníze; od něho můžete si je vypůjčiti za obyčejný úrok. Jak nutno, ano potřebno to je, by každý svůj katastrální grunt, jež obdělává, měl i zakoupený! Vyžadujít toho i nejvyšší zákony zeměpanské. Každý nahlédne, jak je prospěšno, když obdělaný statek stále v ceně stoupá, jak je milo, že může menší živnost, zví-li o nějaké větší a výnosnější, hodně draho prodati, nebo svým četným dětem, které pomáhaly na zvelebování živnosti vydatně svou přičinlivostí, může dáti větší podíly. Naproti tomu je bolno, dostane-li jedno dítě vše a ostatní jen ledajak se vybaví buď málem, nebo ničím; anebo když zestárlý hospodář ani výměny nemůže se předeptsati ani vypůjčených peněz zajistiti.

Má snaha směřuje k tomu, byste sobě nejenom statky a úrokové pozemky zakupovali, nýbrž byste se i z *robotní povinnosti vyvazovali*, jako již dva moji věrní začátek učinili, zbavivše se robot (z čís. 56 a 61).

K tomu potřebuje každý jen upřímnou vůli a malý závdavek v hotovosti složit, nedoplatek zapůjčící mu sirotčí pokladna za obvyklý plat, a já chci veškeré nadační peníze, jimiž je panství zatíženo, tam uložit, aby vám mohlo býti vždy pomáháno. Jaké

dobrodiní, výhody, přednosti a užitek zproštění roboty přináší, netřeba mi vyličovati. Každý soudný člověk uzná sám.“

Tyto úmysly se Stettenhofenovi, jak si je původně představoval, nezdařilo provést, jelikož selský lid byl neustálým vykořisťováním zubožený natolik, že ztěžka sháněl i sebumenší peníz. Proto Stettenhofen snížil sedlákům povinnost robotní na budišovském panství o své újmě. Netrvalo to však dlouho. Již v roce 1797 velmi vážně onemocněl, a i když se uzdravil, ještě dlouho zápolil s následky.

Tato okolnost se selskému lidu na Budišovsku stala osudnou. Ten věřil, že ústupky Stettenhofenovy jsou předzvěstí nového robotního patentu, jenž má ulehčit robotní povinnosti a dokonce se věřilo v tzv. „zlatý patent“, jenž odstraní robotu vůbec.

Jelikož Stettenhofen byl dlouhou dobu nemocen, přešla správa do rukou úřednictva, čímž nastal obrat k horšímu. Úřednictvo ovládlo situaci a dá se předpokládat, že se mu podařilo Stettenhofena přesvědčit o nemožnosti provedení jeho původních zásad „o přílišných úlevách robotních“, jež bohužel nebyly sedlákům písemně potvrzeny.

Před patentem r. 1775 byla roboty v Budišově i v ostatních obcích panství budišovského takto rozdělena:

Celolánici do r. 1775 robotovali 1 párem koní týdně 3 dny, ročně 138 dní tažní a 137 dní roboty pěší.

Po vydání robotního patentu r. 1775 byla roboty zmenšena:

Jízdní roboty 154 dní a pěší roboty podle potřeby pouze 14 dní ročně.

Pololánici konali do r. 1775 jízdní roboty týdně 2 dny, ročně 104 dny; pěší roboty týdně 1 den. Po robotním patentu konali pololánici pouze roboty pěší, a to 2½ dne týdně.

Čtrvrlánici (chalupníci) konali dříve týdně tři dny roboty pěší. Po zavedení patentu jim byla uložena dvoudenní roboty v týdnu.

Podruzi do r. 1775 konali týdně 1 den pěší roboty, po zavedení patentu pracovali pouze 13 dní ročně na robotě pěší.

Podruhyně (v Budišově byly pouze 4) do r. 1775 neměly vůbec žádné povinnosti robotní, po vydání robotního patentu jim byla vyměřena pěší roboty 13 dní ročně.

Před patentem robotovali Budišovští (22 láníků, 4 pololánici, 24 čtrvrláníků, 20 podruhů a 4 podruhyně) od sv. Jana do sv. Václava s potahy 77 dní ročně a pěší roboty měli 159 dní. Po vydání patentu robotního pracovalo se s potahem ročně 69 dní a pěší roboty se konala 54 dnů.

Z roboty se mohl každý vykoupit, a také někteří ze sedláků tak činili, vykupující se, např. lánici za 6 zl. ročně z poloviny roboty. Úplně z roboty se v r. 1802 vykoupil jeden budišovský čtrvrláník za 450 zl. a tasovský za 600 zl., což byly sumy obrovské. V té době stála kráva asi 6 zl., husa 18 kr., kachna 6 kr., jehně 24 kr., sele 15 kr., kopa slepičích vajec 15 kr. atd.

Za těchto podmínek nebylo snadné se z roboty vykoupit, např. pro láníka vykoupení z poloviční roboty znamenalo ročně věnovat 1 krávu. A proto je pochopitelné, s jakými nadějemi byly přijímány nejrůznější pověsti o osvobození z roboty vůbec a s povděkem přijímány jednotlivé úlevy. Tyto úlevy robotní však vyvolávaly především u úřednictva

naprostý zmatek, zvrátily dosavadní poměry nadobro, a proto úředníci za nemoci Stettenhofenovy obnovili zase „staré řády“, zavedli dřívější způsob robotní a nutili sedláky konat plnou robotu.

Pro naléhání na budišovské sedláky, aby konali zase plnou robotu, docházelo mezi sedláky a vrchnostenskými úředníky k častým srážkám, v některých případech byli sedláci poháněni k odpovědnosti. Sedláci poukazovali: „Za živobytí p. Jáchyma ryt. ze Stettenhofenu nikdy jsme tři dni nerobotili, poněvadž bychom svými slabými koni vůbec nemohli vykonati takovou robotu a pak ještě své pozemky obdělati. Proto jsme raději částečně platili a většinou jen z polovice dle každoroční smlouvy s vrchností robotu vykonávali. Naše majetkové poměry na celém panství ze všech obcí jsou nejhorší, a proto zemřelý pán častěji nám sliboval, že kdyby mu popřálo štěstí domoci se takových poměrů, aby mohl prokazovat svým poddaným dobrodiní, že by nám prominul jeden den roboty. Před čtyřmi roky také nám odpustil jeden den jízdní roboty. V náhradu za to dovezl každý jeden sáh dříví do „špitálu“ (starobince) a po čtyři léta konal půl dne práci akordní a půl druhého dne robotil koni. Prosíme proto úřad, by slib bývalého pána ponechal v platnosti a i nynější vrchnost aby den prominula a vydala nám o tomto svém ujištění potvrzení. Pykáme, že jsme nepožádali bývalého pána o písemné potvrzení jeho úmyslu.“

Tak např. 3 ledna 1800 byl s několika sedláky sepsán protokol, že nechtějí konat robotu třetí den v týdnu. Ti jej odmítli podepsat, odvolávajíc se na to, že protokol je sepsán jim nesrozumitelnou řečí, německy, a že nemohou podepsati něco, o čem sami se nemohou přesvědčit, že se srovnává svým obsahem plně se stanoviskem jejich. Poněvadž omluva jejich byla nedostatečná, byla jim dána pouta a byli na 24 hodin vsazeni do žaláře. Třetí den robotní v týdnu, tzv. platební, poněvadž za robotu se platilo 7 kr., byl nejčastější příčinou rozporů mezi rolníky a vrchnostenskými úřady. Oněch 7 kr. nemohlo totiž nikterak nahradit tíživou robotu třetího dne. Začaly nepokoje a vzpoury na celém panství, a sedláci hlavních osad se dohodli, že si budou stěžovat na nesnesitelnost této roboty u krajského úřadu.

Stížnost byla podána 4. března 1804 a 10. března již rozkázal jihlavský krajský úřad vrchnostenskému úřadu budišovskému, aby vyslechl čtvrtlániky z budišovského panství, stěžující si na platovou robotu. K tomu došlo v budišovské kanceláři 23. března 1804. Z protokolu vyplynulo, že vedle čtvrtlániků mají své stížnosti i pololánici a lánici. Jeden ze stěžovatelů poukazoval na to, že při kácení dříví, k němuž bývá robotně držen, musí mu vypomáhat i žena, takže doma nikoho nemá, kdo by obstaral hospodářství a dobytek, další na obtížnost práce při kácení stromů v lese, a že těch 7 kr. nestačí ani na šatstvo, ani na náčiní a starší, neduživý sedlák že chtěl místo platové roboty platit nájemné, milostivá vrchnost však odmítla.

Zápisy byly předloženy vrchnostenským úřadem budišovským do Jihlavy krajskému úřadu, jenž posléze dne 20. července 1804 rozhodl, že platová robotu má být placena v měsících říjnu až únoru 7 kr., od března do června 10 kr., v červenci až září 15 kr., a zároveň bylo poukázáno, že pod nejtěžšími následky nesmějí být k platovým robotám nuceni oni poddaní, kteří nejsou jimi podle nejvyššího robotního patentu povinni. Budišovští rebelové selští se nadarmo nevzpírali a přece jen dosáhli drobného úspěchu.

Časem se ukázalo, že tato úprava robotní je nedostačující a poměry budišovských sedláků se jí valně nezlepšily. Znovu dochází k odírání robotních povinností a k dalšímu pronásledování selských „rebelů“. Ke zhoršení situace dochází po smrti Stettenhofenově, kdy se majitelkou panství stala dcera Stettenhoffenova Amalie, provdávší se v r. 1797 za kyrynsnického důstojníka Vincence ryt. Barattu de Dragono, jenž zemřel na zranění utrpěné v bitvě u Ogruně, načež ovdovělá Amalie se v r. 1817 vdala po druhé za Jana M. Václava hr. Pöttinga-Persinga. Z prvního manželství měla syna Joachyma ryt. Barattu, za jehož nezletilosti vedla sama správu panství. V letech 1814 a 1815 dochází k dalším konfliktům, které musí řešit krajský úřad v Jihlavě. V dopise ze dne 17. prosince si ředitel budišovského panství stěžuje krajskému úřadu na tvrdošijnost některých sedláků-buřičů, kteří dluhují robotní dny, zemským úřadem však byla tato stížnost zamítnuta.

V měsíci říjnu 1815 a v prosinci 1816 byli vrchnostenským úřadem marně odsouzeni k 8dennímu žaláři a krajským úřadem 3. října a 20. listopadu 1816 stejně marně napomenuti, aby vzorně vykonávali své povinnosti. Z posledního rozkazu 22. ledna 1817 i přes slib rebelů, že dojde k nápravě, nevykonávají ani nyní své robotní povinnosti, své koně nechávají nečinně stát ve chlévech, takže vrchnost je nucena k vyvážení rybníčních kanálů zjednat si robotníky za denní mzdu 5–7 kr. Uvedení si napomenutí nevšímají a ještě i vrchnost a úřady tupí. Aby se tomu všemu zamezilo, prosí proto vrchnostenský úřad, aby krajský úřad podle robotního patentu z r. 1775 dva buřiče potrestal kázníci, z obce na delší dobu je odstranil, ostatní pak k ranám holí odsoudil a tak je nutil k jejich povinnosti. Za tím účelem, ať je ihned vyslána komise, již bylo by nápomocno 5 vojáků a 2 poddůstojníci. Z dopisů ředitele panství krajskému úřadu v Jihlavě je patrné, že se vůči budišovským sedlákům stavěl zcela odmítavě.

Mezitím krajský úřad (v odpovědi na dopis ze dne 4. února 1817) požádal vrchnostenský úřad budišovský, aby mu byli předvedeni hlavní pobuřovatelé z řad sedláků budišovských. K tomu došlo a 10. února byli do Jihlavy dopraveni. Vynesen byl nad nimi rozsudek trestu několikadenního žaláře, který si všichni odseděli.

Přes všechnen nátlak ze strany úřadů, sedláci vzdorovali dále. A nejen to. Protirobotní vzpoura nalézala ohlasu i v jiných místech, v první řadě v Nárámči, a na druhé straně byla inspirována obdobnými nepokoji po celé západní Moravě.

V roce 1821 zasáhly úřady do protirobotního hnutí na západní Moravě i Budišovsku vojensky. V této době zřejmě radikálně vystupovali náramečští sedláci, jak vyplývá z přípisu krajského hejtmána budišovskému vrchnostenskému úřadu ze dne 9. dubna 1821. V důsledku toho poslal nový ředitel budišovského panství čtyři náramečské podněcovatele vzpoury s velmi přitěžujícím přípisem do Brna, žádaje, aby pro svoje delikty byli odevzdáni hrdelnímu právu, k čemuž nakonec i došlo. (Dne 24. května 1821 píše krajský hejtman, že brněnské hrdelní právo dne 5. května oznámilo, že podněcovatelé z Nárámče se svým proviněním nehodí k tomuto právu, a že proto byli odevzdáni politické komisi k dalšímu řízení).

K utišení nepokojů byla 19. dubna 1821 na budišovské panství vyslána jedna setnina vojska na exekuci a ubytování. Tato vojenská exekuce značně zapůsobila. Již 3. května 1821 píše krajský hejtman z Jihlavy, že vzpoura z větší části přestala. Byl dán návrh, že vzhledem k tomu, že poddaní konají své roboty dobrovolně, zmizely důvody, proč by muselo být vojsko rozloženo po jednotlivých obcích, přesto bylo posláno po půl setnině

vojska do Budišova a Tasova. Z Tasova odchází 21. června půl setniny do Rudíkova a 9. srpna krajský hejtman oznamuje, že vojsko odejde ke cvičení ve zbrani do Brna.

Tím skončila vleklá vzpoura selských robotníků na panství budišovském, která trvala bezmála 7 roků. Ke zrušení roboty dochází až po čtvrtstoletí r. 1848.

Vysvětlivky

Robota. Kromě placení daní jak penězi, tak v naturáliích (např. vejce, slepice) měli poddaní povinnosti vůči obci, vrchnosti a státu rozdělené podle majetku. Např. sedláci konali robotu panskou i obecní potahem, kterým dovezli např. dříví a pěší je pořežali a bezplatně našťípali.

Úplnému zrušení roboty předcházelo několik patentů. V roce 1771 vydala Marie Terezie robotní patent, jimž byly upraveny povinnosti sedláků vůči vrchnosti. V roce 1775 byla robota stanovena podle výše pozemkové daně. Roku 1781 zrušil Josef II. poddanství (člověčenství), to je osobní závislost na vrchnosti. Lidé se mohli bez povolení stěhovat, brát či studovat. Robota zůstala i nadále zachována. Na jaře 1848 někteří poddaní odmítli robotu. Po žních 1848 dochází ke zrušení roboty. Patentem z 4. 3. 1849 o osvobození poddaného lidu se vypočítávalo vyplácení z roboty. Celou tuto částku musel zaplatit ten poddaný, který původně obhospodařoval panskou půdu, vrchností jen propůjčenou. Každý dostal výměr o vyproštění z roboty a musel danou částku zaplatit vrchnosti jako výkupné z roboty.

Celoláník, půlláník a čtvrtláník – nejsou části plošné míry, ale majitelé pozemků. Výrazy mají stejný kořen „lán“, související se starou plošnou jednotkou. U nás se tato jednotka používala zhruba do poloviny 13. století; za Přemysla Otakara II. činil 1 lán asi 60 jiter, což je 34,5 ha. (v jiných materiálech se uvádí 1 lán – 117 měřic = 22,23 ha). Lány nebyly všude stejné. Tento údaj se vztahuje k tzv. českému lánu. Navíc se rozlišovalo několik druhů lánů, např. lán královský, na který bylo možno vyset 64 korce obilí. Lán býval také panský, neboli zemský či zemanský. Na něj se vyselo 53 korce obilí a o 10 korců méně se potom vešlo na lán selský neboli poplatný.

Majitelé lánů se nazývali podle toho, jak velká část půdy jim patřila. Vlastnil-li někdo jeden lán nebo jeho násobky, nazýval se celoláník; měl celý lán. Kdo vlastnil polovinu výměry, byl půlláník a jeho majetek činil asi 17 ha. Toto pojmenování pro majitele půdy můžeme najít v matrikách, kde se uvádělo povolání lidí, zvláště otců rodin.

Použitá literatura

Vzpoura na budišovském panství, Jan Tvarůžek, Zvláštní otisk z Agrárního Archivu, roč. VI., Praha, 1919

Budišovští rebelové selští, Ladislav Tvarůžek, Zvláštní otisk z Časopisu pro dějiny venkova, roč. XVI. – 1929

Celoláník, půlláník a čtvrtláník, Mgr. Martina Bečvářová

Sestavil Karel Pavlíček

Zaniklé vsi a staré dvory v našem okolí

V době raného středověku bylo vsí víc a s postupem času z různých příčin zanikaly. U Koněšína to byla osada Radměř (Radmíre), nacházela se v polích směrem od Koněšína k Dalešické přehradě, v místě dnešní tratě v Radiměřicích. Osadu daroval v roce 1101 přemyslovský kníže Oldřich Brněnský třebičskému klášteru. Osada zanikla buď za česko-uherské války roku 1468 nebo za třicetileté války.

V předhradí před hradním příkopem hradu Holoubku bývala ves Holoubek, která k tomuto hradu patřila. Roku 1385 ji vlastnili Mikuláš a Bohušov z Holoubku.

Pod hradem Čalovice u Dalešic bývala ves Čalovice. Dnes je toto místo zatopeno vodou z přehrady Dalešice, předtím se tam dlouho vyorávaly kusy zdi. První písemná zpráva o Čalonicích je z roku 1364. V roce 1392 Zikmund z Myslibořic odkázal kaplanům v Dalešicích mlýn v Čalonicích, dále pak roku 1417 Jan Veitmilner ze Žirovnice Janovi, synu Zikmunda z Myslibořic a jeho dědicům Alšovi z Kunštátu a Mikuláši z Machova, zapsal dvůr a čtyři chalupy v Čalonicích, jak na něj od Ludvíka z Bukoviny padly. Roku 1535 Čalovice patřily dalešickému převorovi. V roce 1612 se mluví již o pusté vsi.

U vesnice Lipňany, zrušené v souvislosti se stavbou Jaderné elektrárny Dukovany, bývala vesnice Žňátky, která později zanikla.

U Pyšela, v místě dnešní trati Řičany, bývala až do husitských válek ves Řičánky, která patřila panství pyšelskému. Roku 1358 prodal Náhrad z Pyšela Ludvíkovi Řičanskému z Tasova v Řičánkách jedno popluží právem, jak je měl dědičně a roku 1377 prodal Náhrad dědicům Mikuláše z Okarce v Řičánkách 3 lány. Dědicové Mikuláše z Okarce postoupili roku 1390 své právo v Řičánkách Ondřeji z Pyšela, a to takto: Václav z Radkova 1 lán, Dětrich z Jestřabí 1 lán, Aluša, vdova po Otíkovi z Řičan 1 lán a posedek. Roku 1446 se mluví již o pusté vsi Řičánkách. Území zaniklé vsi bylo rozděleno okolními vesnicím: Pyšelu, Pozďatínu a Častoticím. Památkou po zaniklé osadě jsou trati Řičany a Řičánky.

U Budišova byla ves Holeje zničena Matyášem Korvínem za česko-uherských válek roku 1468. Ve vsi bývala také tvrz.

Dobruť – Dobruťovice osada, která bývala v místě dnešní samoty Doubrava. Nejstarší zpráva o této osadě je z roku 1104, kdy byla dána spolu s Hostákovem a Nárámčí Oldřichem, brněnským knížetem, nově založenému třebičskému klášteru. Potom se samota rozrostla, nakonec však zanikla.

Ves Kojatín daroval kníže Oldřich třebičskému klášteru v roce 1101. Za vpádů Kumánů r. 1304 osada zpustla. Ve vsi bývala také tvrz. Kojatín byl znovu vystavěn a obydlen roku 1712.

U Trnavy poblíž rybníka Lubí bývala ves Lubane, kterou daroval v roce 1101 kníže Oldřich třebičskému klášteru.

Mezi Rudíkovem a Trnavou bývala ves Bor, kterou daroval kníže Oldřich v roce 1101 třebičskému klášteru.

Mezi Rudíkovem a Hroznaťinem bývala ves Chroustov s tvrzí. V roce 1366 zapsal Bláha z Oslavice na spásu své duše pole v Chroustově rudíkovském kostelu. Popluží

dvůr držel před rokem 1376 znojemský měšťan Ondřej, jenž jej zapsal i s Přeckovem Mikuláši z Náměče. S Přeckovem zůstal spojen až do zpuštění vsi. Roku 1447 se o vsi Chroustov mluví naposled. Pravděpodobně zanikla za obléhání Třebíče uherským králem Matyášem Korvínem v roce 1468.

Někde u Tasova na Tasovském panství bývala ves Ulička – Tassendorf, připomíná se roku 1366, kdy ji koupil Jan z Meziříčí. Roku 1447 zapsal Uličku Jiří z Kravař Janovi staršímu z Lomnice. Kde stávala a kdy zpuskla není známo. Snad je to Hořca, část samého Tasova.

Mezi Oslavičkou a Oslavicí bývala, v místě dnešní samoty Ovčírna, ves Benedín s dvorem a tvrzí, podle níž se psala vladycká rodina z Benedína. Ves v roce 1376 vlastnil Matěj z Benedína. Kolem roku 1399 vlastnil Benedín Jan z Benedína, potom Beneš z Benedína. Benešem vladycký rod z Benedína vymřel. Poté se stali správci majetku Jan Koněšínský z Pulic a Jenešova a Mikuláš z Kozlova. Ti poté roku 1464 ves Benedín s tvrzí prodali Ctiborovi a Janovi z Hartvíkovic. Ctibor Čefík z Hartvíkovic prodal Benedín roku 1481 Mikuláši z Jemničky. Potom patřil Benedín k Oslavičce a od roku 1560 k Velkému Meziříčí. Dobu, kdy ves a tvrz Benedín zanikla, nelze zjistit a dnes nenajdeme po vsi a tvrzi žádné památky.

Hned za Oslavicí, východním směrem, poblíž asfaltové stezky k Velkému Meziříčí, je trať zvaná Na Močidlích (Močidla). V těchto místech bývala ves Moczydla. Nalezena byla pečeť vsi Močidla s nápisem PIECZEC WSI MOCZIDLA. Dříve se tam vyorávaly uhelné zbytky.

V Budišovském zpravodaji č. 3/2005 jsem psal o hrádku u Oslavice nad rybníkem Pekátem. V článku jsem uveřejnil fotografii lokality místa, kde údajně stával. Po čase jsem se od jednoho pozorného čtenáře zpravodaje dozvěděl, že lokalita, kterou jsem vyfotografoval, je bývalý lom, nikoliv však hrádek. Ten stál o něco výše od lomu, na vrcholu kopce, kde jsou dnes k vidění pouze zbytky náspu, zdívo se nezachovalo, je předpoklad, že stavba byla dřevěná. Tímto se čtenářům omlouvám.

Od Oslavice se vypravíme k Osovému, kde býval smírčí kámen s ven vystupujícím křížem, který je vyobrazen ve Vlastivědě moravské, ten byl při melioračních pracích zahrnut. V lese bývaly dva kameny, jeden se ztratil, podle vyprávění ho někdo z Osového použil do základu při stavbě domu, druhý se zachoval. Dovnitř má vyryty dva kříže a dva důlky, podle jednoho pamětníka tam býval i letopočet 1704, který se časem ulomil. Mezi starší generací v Osovém se traduje, že poblíž kamene pazderníci běhli prádlo, u kamene svačili a do těch důlků si dávali vajíčka. Pověst o tom, proč byl tento kámen postaven, se nedochovala.

Posledním objektem našeho putování je bývalý panský dvůr ve Vanči, jenž drželi majitelé vsi Vanče. Roku 1351 se připomíná Příbka z Vanče, vdova po Rudolfovi, měla děti Tobiáše a Sezemu, a ti zemřeli bezdětní, proto 1366 udělil markrabě Jan osiřelé statky Vaneč, Studenec, Ocmanice a Zahradku Janovi z Meziříčí. Rod, který držel Vaneč, byl příbuzný s pány z Lomnice na Tasově.

Jan z Meziříčí držel dvůr ve Vanči kolem roku 1386 a po něm roku 1392 Jaroslav z Meziříčí, po jeho smrti vdova Jana Špačková, podruhé provdaná za Ondřeje Helma. Lacek z Kravař, dědic pánů Meziříčských, po smrti Helmově chtěl Janu z Evanče

(Vanče) ze dvora vypudit. Proto ho roku 1409 pohnala, že jí na dvůr vpadl, s tím, že dvůr se svým mužem mnoho let, s povolením pánů meziříčských, držela a koupila ho za 20 hřiven, též pohnala o svůj majetek Jelvína z Hartvikovic.

Zboží Vanecké (2 dvory, z nichž jeden byl pustý, mlýn, louky, pastviny a lesy) prodal Lacek z Kravař roku 1412 Ondřeji (Ondáčkovi) z Kutné Hory, jenž se potom píše z Vanče. Ondřej býval úředníkem u mincmistra Martina z Radotic, v roce 1415 upsal své ženě Dorotě na dvoře Vaneckém 50 kop. Měl dva syny, Jindřicha a Jetřicha. Ondřej nebo jeho synové postavili ve Vanči tvrz (psal jsem o ní v Budišovském zpravodaji 4/2005). Do té doby plnil dvůr ve Vanči také funkci panského sídla. Po smrti Jinřichově prodal Jetřich z Evanče Vaneč Jiříkovi z Jemničky, čímž se dostala Vaneč do majetku nového rodu, jehož členové se potom začali psát jako Vanečtí z Jemničky, ve znaku měli raka. Po Jiříkovi z Jemničky připomínají se kolem roku 1508 Burjan z Jemničky, roku 1535 Václav Burjan z Jemničky a dále roku 1550 drželi Vaneč Jiří a Bartoloměj Vanečtí z Jemničky. Bartoloměj zapsal roku 1574 své ženě Anně Zámzské ze Zámzku věnné právo na ves, dvůr a tvrz Vaneč, na vsi Studnice, Kamenné a Lhotku. Po Bartolomějovi Vaneckém z Jemničky dědil tvrz, dvůr a ves Vaneč Jindřich Vanecký z Jemničky, který kolem roku 1610 Vaneč se vším příslušenstvím prodal za 150 000 zlatých majiteli náměšťského panství Diviši ze Žerotína, čímž byl Vanecký statek spojen s Náměšťským.

Dvůr ve Vanči byl časem zrušen a rozdělen na dva celolány, a to dům č. 3 a dům č. 4. Z celolánu č. 3 byl postaven dalším rozdělením dům č. 20. Ze středověkého dvora ve Vanči se zachovala zeď u hospodářského stavení domu č. 4, kterou majitel pan Hejátko opravil, aby mohla připomínat staré časy a dvůr ve Vanči. Na zahradě domu č. 4 byl zachován vstup do podzemní únikové chodby. Stavení č. 4 bylo z původního starého dvora do dnešní podoby přestavěno a obydleno rodinou Hejátkovou, která patří mezi starousedlické rody ve Vanči.

Bývalým dvorem ve Vanči končím vyprávění o zaniklých osadách a starých dvorech v našem okolí.

Sepsáno podle:

Vlastivěda moravská třebického okresu, František Dvorský, 1906

Vlastivěda moravská hrotovského okresu, František Dvorský, 1916

Vlastivěda moravská náměšťského okresu, František Dvorský, 1908

Vlastivěda moravská velkomeziříčského okresu, páter Augustin Kratochvíl, 1907

Pooslaví a Pojihlaví, Jiří Lysák, 1997

Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Jižní Morava, kol. autorů, 1981

Kláštéry mezi lesy, Rudolf Fišer

Josef Mikulášek

Z BUDIŠOVA A OKOLÍ

Děkujeme, odešli jsme...

Všechno jednou končí, a proto jsme se i my, další deváté ročníky, museli 27. 6. 2008 rozloučit s naší ZŠ Budišov. Ale vezmeme to od začátku.

1. září roku 1999 se před branami ZŠ Budišov objevilo 26 drobných, nesmělých dětí, které však byly odhodlány udělat velký krok do své nové životní etapy. A od toho dne jsme se svými aktovkami, na které jsme byli patřičně hrdí, navštěvovali školu denně. Nás, ještě malých holátek, se ujala pí uč. Marie Nováčková, která vlastně z úplně malých dětiček udělala školáky a musela s námi mít velikou trpělivost a hodně toho s námi vydržet, než si nás na konci 3. třídy převzala pí uč. Vladimíra Stará. Myslím, že jsme měli štěstí na paní učitelky a měli jsme spoustu důvodů, proč se do školy těšit. Počet našich spolužáků byl hodně nestálý. Průběžně nás bylo jednou víc, jednou méně, ale na konci páté třídy se náš počet usadil na téměř konečných 32 žáků.

V počtu 32 jsme také opustili dolní stupeň a vrhli se do problémů už těch velkých, jak jsme si říkali. A proč taky ne? Byli jsme už přece na II. stupni a leccos jsme už zažili. Potkalo nás nevýslovné štěstí, když nám byla jako třídní přiřazena pí uč. Jana Janová. Pod jejím vedením jsme zvládali všechny obtíže šestáků, pubertu, která nás začala přepadat, a zdárně jsme se dobrali konce 6. třídy. Ten už nebyl pro nikoho z nás veselým. Při srážce automobilu s vlakem nám zemřela naše spolužačka, Míša Tasovská. Myslím, že to pro nás byla jedna z největších dosavadních životních zkoušek. Po této tragédii nás vedení rozdělilo na dvě třídy, takže jsme dál pokračovali jako 7. A pod vedením pí uč. Evy Šabatové a 7. B pod vedením pí uč. Jany Janové. Možná se rozpadla mnohá přátelství, ale budu-li mluvit za nás, za béčko, mnohá kamarádství tímto rozdělením teprve začala. V polovičním počtu jsme prožívali radosti i strasti našich všedních dnů a užívali si nejnepohodlnějších výletů. V sedmé třídě jsme si také vychutnali lyžařský kurz. Akce školy a předmětové olympiády měly vždy plnou podporu naší třídy. Zlomili jsme nejen školní rekord a nasadili vysoké laťky svými nejen vědomostními úspěchy.

Čas běžel jako voda a my ukončili nejprve sedmý a pak i osmý ročník. Spolu se začátkem školního roku 2007/2008 se nám v hlavě usadila myšlenka, co vlastně bude dál. Najednou už jsme nesměli být těmi dětmi, ale měli jsme být téměř dospělými, kteří si budou rozhodovat o svém budoucím povolání. Během našeho rozhodování jsme mimo jinou spoustu věcí stihli s pí uč. Janovou nacvičit úžasné předtančení, které jsme následně prezentovali nejen na plese školy. Odtancovali jsme v Budišově, Náramči, Pozďatíně, znovu v Budišově a v Hodově. Bylo to bezvadné.

Ani jsme se nenadáli a najednou tu byl 21. duben, den D. Ti, kterým nestačil k přijetí pouze dobrý průměr, se rozjeli do svých vysněných škol, kde se utkali o místo pro studium. Téměř všichni jsme byli úspěšní a ti, kterým se první kolo přijímacích zkoušek nepovedlo, měli štěstí v kole druhém. A bylo to za námi. Všechny starosti jakoby se někam vypařily a my měli možnost užít si společně ještě asi posledního 2,5 měsíce. Čas je však neúprosný, leccos nám za tu dobu dal, leccos si vzal a nám teď nezbyvá nic jiného, než už jen vzpomínat.

Zleva:

1.řada: Denisa Vrbová, Roman Rouchovanský, Alžběta Zezulová, Miroslav Lakatoš, Lenka Dobešová, Jaroslav Řehořka, Barbora Pavlatovská, Veronika Dvořáková

2.řada: Kateřina Rauscherová, Jáchym Horák, Kateřina Plecítá, Markéta Nováčková, Nikola Verešová, Karolína Maloušková, Lucie Doležalová, Markéta Kameníková, Petra Marková, Milena Kazdová

3.řada: David Večeřa, Klára Doležalová, Michaela Chalupová, Petra Sedláková, Kristýna Bačáková, Lukáš Večeřa, Aneta Teplá, Romana Chybová, Patrik Dubecký

4.řada: Vilém Smejkal, Ivica Toufarová, Sabina Ležáková, Mgr. Eva Šabatová
chybí: Ing. Jana Janová, Kristýna Eichlerová

Byly v našem školním životě chvíle, které vztahům mezi námi nepřály, nutily nás k hádkám, rozepřím, popřípadě k rvačkám, ale těch chvílí, které nás neskutečně posílily, dodaly nám energii a chuť jít dál, a těch, na které si snad vzpomeneme, když se řekne ZŠ, bylo dozajista víc. Troufám si říct, že nám spolu bylo víc než jen dobře a že si všichni navzájem budeme chybět. Navážeme sice nové známosti, ale plamínek dětských přátelství snad definitivně neuhasne, ale bude nadále alespoň doutnat... tomu věřím.

Stejně jako nezapomeneme na své spolužáky, nezapomeneme ani na učitele v čele s panem ředitelem. Všem tady na škole patří obrovský dík. Z téměř žádného pedagoga totiž neopadla chuť předávat vědomosti dál a i přes nespočet žáků, který jim prošel pod rukama, měli také s námi trpělivost. Obzvlášť bych však chtěla poděkovat pí uč. Janové. Paní učitelko, Vy jste byla ten, kdo se s námi radoval z našich úspěchů, ale i ten, kdo s námi sdílel naše pubertální problémy. Vždy jste nás podržela, když to bylo nejmíc

potřeba, a byla jste naší pevnou oporou. Nejednou jsme se shodli, že jste takovou naší druhou maminkou. Moc Vám za všechno děkujeme. Dále patří velký dík pí uč. Šabatové a p. uč. Smrčkovi, díky nimž pro nás byly přijímací zkoušky téměř hračka. Nesmíme zapomenout také na věčného vtípáka, p. Procházku, který nás ne vždy s humorem připravoval na tvrdou realitu, která na nás čeká. Ale zapomenout se také nedá na bájeného Jonáše, spojeného s neuvěřitelnými příhodami p. uč. Suchánka, ani na vždycky usměvavou pí uč. Langovou a na mnohé, mnohé další.

A dostáváme se k závěru. Z malých holátek z budišovské ZŠ jsou už téměř dospělí lidé, kteří právě opouštějí svá rodná hnízda a rozletají se do všech stran, tam, kam je táhne srdíčko.

Snad se nám všem bude i nadále dařit a doufám, že budeme i tak spokojeni, jako jsme snad byli tady, v Budišově. Ať už se v životě dostaneme kamkoli, doufám, že nás všude budou provázet hřejivé vzpomínky na tato léta a v duchu se budeme rádi vracet do školních lavic, mezi ten skvělý kolektiv, kterým jsme byli, a mezi ten nejlepší učitelský sbor, který nás měl na povel.

Přeji všem učitelům i nadále mnoho trpělivosti a úspěchů. Snad tady na nás, stejně jako my, jen tak nezapomenete. Na úplný závěr si za nás absolventy troufám říct, že jsme a budeme hrdí na to, že jsme vzešli právě z budišovské ZŠ.

Za absolventy 2008 Barbora Pavlatovská

Univerzita pro třetí věk

Až koncem září vyjde třetí číslo Budišovského zpravodaje, budou žáci základních a středních škol navštěvovat svoji školu. To, že je oblíbená, možná poznají až s odstupem času.

Před více než rokem jsem ve farní vývěsce uviděl sdělení, že Masarykova univerzita, občanské sdružení Hippokrates a Brněnské biskupství otvírají druhý ročník Univerzity třetího věku Živá teologie – Spirituální dimenze člověka pro akademický rok 2007–2008. Byla uvedena jména přednášejících a informace o možném prominutí maturity. Něco málo jsem o této formě studia pro seniory od svého bratráčka, Františka Širokého z Brna, věděl. Jednalo se o vzdělávání seniorů, na jehož konci se neudělují tituly, ani se nejedná o přípravu na budoucí povolání, spíše šlo o naplnění touhy po poznání a smysluplnější využití času.

Myšlenka vzdělávat seniory se zrodila před 35 lety ve Francii a přes Ameriku se rozšířila do Austrálie, na Nový Zéland a do vyspělých evropských zemí. Po listopadu 1989 rychle našla místo i v České republice. Od té doby začaly vysoké i střední školy a některá statutární města za pomoci sponzorů zřizovat Univerzity třetího věku. O tento druh vzdělání začal být velký zájem. Způsobilo to několik faktorů. V současných životních podmínkách se lidé dožívají vyššího věku, někteří dokonce sportují, jiní cítí touhu po vzdělání, popř. splnit si to, co jim nebylo za totality dopřáno. Do poslucháren škol zasedají vedle vysokoškoláků a středoškoláků i senioři se základním vzděláním (některé školy maturitu vyžadují). Počet těchto škol se v naší republice blíží padesáti.

profesor Květoslav Šipr (vpravo)

Čím se tato škola liší od ostatních. Žáci jsou tu od čerstvých důchodců po sedmdesátníky s šedinami, mnozí z nich se již neobejdou bez francouzských holí a naslouchátek, a některé doprovázejí manželé. Převažují ženy, lidé z města ale i ze vzdálenějšího okolí. Na rozdíl od dětství se posluchači po posluchárně neprohání a neházejí po sobě houbou, během přednášek nevyrušují a většina z nich si zapisuje poznámky do notesu, i když každý dostane z každé přednášky výtah. Po přednáškách k daným tématům následují živé diskuse. Co zůstává, je šum, od předávání si dojmů po dvou týdnech volna mezi přednáškami po posluchačky, vyměňující si zaručené recepty na vaření. Raritou je, že většina přednášejících profesorů je o celá desetiletí mladší než posluchači. Ale i mezi nimi jsou profesori v seniorském věku, zejména koordinátor kurzu Živé teologie, pan profesor Květoslav Šipr, překypující energií a elánem, u něhož si všichni cení lidský přístup ke každému.

Masarykova univerzita v Brně je se svými devíti fakultami největší na Moravě. Univerzita třetího věku má i svoje vedení, manažera, referenty a koordinátora. Obor Živá teologie – Spirituální dimenze člověka o šesti semestrech se orientuje na vybrané otázky z teologie, historie, věrouky, morálky a zejména na poslání křesťana v dnešní společnosti. Vedle toho probíhají kurzy čtyř až osmismestrové, které se zaměřují na otázky smysluplného životního stylu ve vyšším věku. Vedle toho jsou nabízeny krátkodobé kurzy práce s počítačem, malířství – figurální kresba a jiná témata, která hýbou dnešním světem.

Při zakončení studia jsou vydána osvědčení o účasti, a ti, kteří chtějí získat diplom, zvolí si v akademickém roce jedno z přednášených témat, na závěr napíší písemnou práci, vše zakončeno kolokviem (zkoušky – pohovor) u koordinátora. Už připravená témata na akademický rok dávají tušit, že je na co se těšit. Jsem rád, že při tomto studiu nejsem z Budišova sám.

Několikrát jsem dostal otázku, jaké toto studium má smysl. Známý teolog Albert Schweitzer říká: „Jsi tak mladý, jak velké je tvoje optimistické vidění, jsi tak starý jako tvůj strach, tak mladý jako tvoje naděje, tak starý jako tvoje sklíčenost, jsi mladý, dokud do tvého srdce doléhá poselství o kráse, radosti, dokud tvoje srdce přijímá zprávy o zemi, o lidech a nekonečnu. Teprve až svěsíš křídla, až srdce tvé pokryje sníh pesimismu a led cynismu, pak, pak teprve budeš opravdu starý.“

V Budišově 9. 7. 2008

Alois Bačák

Z Deníku II

Mrazivé nedělní ráno – VZKŘÍŠENÍ, při mši sv. několik desítek bílých a hnědých beránek čekajících, před obětním stolem, na posvěcení...

23. 3. 2008, mše sv. 8.00 hod.

Na cestě u Marečkových kráčí Průvod Božího těla. Najednou někdo pronese: „Ten průvod je rok od roku kratší.“

22. 5. 2008, Průvod Božího těla

Za vzdálenou brankou hřiště, během fotbalového utkání, jde někdo se psem, jenž upoutává dlouhýma nohama. Jeden z fandů to komentuje slovy: „Divíte, srnka,“ další

z nich se ihned připojuje slovy: „A je na vodítku“ a následuje: „A teď se zahrabává do země, asi se na ten fotbal nemůže dívat!“

31. 5. 2008, fotbalové hřiště 18.00 hod.

V obchodě na misce hromádka napolo shnilých paprik na ošatce. Pod ní je cedulka s nápisem: SLEVNĚNO!

19. 6. 2008, 8.00 hod.

Na našem domě se na nové fasádě objevily křídou namalované silné čáry uprostřed s hvězdou. Asi za tři dny to někdo smazal...

12. 6. 2008, 13.00 hod.

Hoši zřejmě jdoucí z hospody, najednou se jeden z nich zastavuje pod naším oknem a volá na druhého: „Ty vole, pod' se podívat, jim tam na stěně visí kříž!“

21. 6. 2008. 23.00 hod.

Vyjíždím, po focení dětí, z obecního úřadu. Jeden z kluků přede mnou lítá, jak kdyby byl „z divokých vajec“, v jedné chvíli musím zabrzdit, aby mne nesrazil z vozíku. Hoch se v té chvíli ohlédne, zpozoruje mě a volá na tatínka: „Von mě málem přeje!“

26. 6. 2008, u obecního úřadu 15.30 hod.

Je konec školního roku. Děti jdou s vysvědčením. Uprostřed nich dvě holčičky, každá z nich si vedle vysvědčení nese v náruči malé kotě.

27. 6. 2008, před železničním přejezdem 9.00 hod.

Na ulici slyším vzdálené – ahój a z druhé strany další – ahoj. To se opakuje několikrát po sobě. Nedá mi to a dívám se z okna, kdo se to tak srdečně zdraví. Po chvíli se ahój – ahoj přibližuje a já spatřuji babičku, která usedá na kolo a pomalu odjíždí od své vnučky, kterou drží maminka za ruku, následuje další ahój – ahoj, až vše ukončuje vnučka slovy: „A dobře se vyspí!“

30. 6. 2008, podvečer pod okny

Po jedné oslavě zůstala v okně domu velká nádherná kytka ve váze. Oslavenec se o tuto krásu asi chtěl podělit i s ostatními, kteří kráčejí po chodníku. Na tom by nebylo nic divného, co mne však zarazilo, že po čase uschlou kytka za zpola odhrnutou záclonou nikdo neodstranil.

9. 7. 2008, 10.00 hod.

Ten, kdo seče s motorovou sekačkou je SEKÁČ!

19. 7. 2008

Nemocniční chodbou vezou na invalidním vozíku paní. Ta v jedné chvíli něco říká, vzápětí se k ní naklání, zřejmě její dcera: „Buď ráda že jsi tady, máš tady kolem sebe spoustu lidí, a co doma?! – koukáš se jenom na „dódyka!“

30. 8. 2008, 15.30 hod.

Vzpomínka na dětství

„babučinář“ – pavouk

2. 8. 2008

Sestra vchází do nemocničního pokoje: „Paní Nováčková, nesu vám prášky!“ Uprostřed toho utrpení to, díky úsměvu a intonaci hlasu, vyvolalo pocit, že na lůžku leží kněžna.

4. 8. 2008

V rámci vzpomínek na 40. výročí okupace naší republiky vojsky Varšavské smlouvy byl před budovu Národního muzea v Praze přistaven tank a z reproduktoru se ozýval záznam kulometů, kterými „spřátelená vojska“ budovu muzea odstřelovala. Z rozhlasu, kde tento záznam rovněž pouštěli, mně i po letech naskočila husí kůže.

Odpoledne jsem jel autem kolem parketu Pod Hrázkou. Proháněli se tam kluci s plastovými maketami samopalů či automatických zbraní a jakoby po sobě stříleli. Když jsem byl nedaleko nich, zcela podvědomě jsem přibrzdil z obavy, jestli v těch puškách nemají ostré náboje...

21. 8. 2008

Lépe je slibovat, než udělat. Když uděláte, není nač se těšit.

28. 8. 2008, vyslechnuto před farou

Karel Pavlíček

Zemský ráj to napohled

(Kdo nechce číst můj článek, ať přeskočí na poslední větu anebo se podívá jen na foto)

...i prohlížel jsem si Budišov a jeho okolí z Alžírsko, kde jsem několik týdnů na začátku léta pracovní pobýval. Bylo to v Alláhem zapomenutém místě na úpatí pohoří Atlas, odkud se pak k jihu, přes celou severní Afriku, prostírá nekonečná Sahara, kde vládne jen písek, slunce a pouštní větry...

No, přiznám se, že nejsem Bystrozraký, abych tak dobře viděl, ale v počítači jsem tam měl nainstalován prohlížeč „Lancer Google Earth“ a NASA uživatelům připravila zajímavé pohledy na jakékoliv místo na globusu naší planety.

Pokud si tam tedy klikneš a najedeš na Českou republiku, přiblížíš si pak Moravu, Třebíčsko, vidíš Budišov a jeho okolí z kosmických výšek.

Černá čára železnice pomyslně rozděluje Budišov na dvě části (a tak tradičně dělí obyvatelstvo na podkolejáky a nadkolejáky), žlutě jsou vykresleny silnice, trojúhelníkové „Václavské náměstí“ vybíhá do 6 směrů, kostel je obkroužen prstěny hřbitova. Když si to na monitoru nakloníš, jsou vidět za hřebenem Brců pláně až k Hodovu a Velmezu, mrknul jsem také na Pyšelák, kolik je v něm letos vody (jestli je špinavá, to se dálky nepozná), Panská zahrada je jako tmavozelený flek se světlou budovou zámku. Z té výšky je to ráj na zemi, třeba v porovnání s tou vyprahlou částí Afriky, kde jsem na chvíli zase žil a pracoval. A pak... z té výšky také vidíš domy, budišovské, kundelovské, z Rejdůvně i Mihouhovic... je i v nich ráj na zemi?

Z megatonového ticha Afriky, které tolik fascinuje, mě, kromě mnoha jiných „jinakostí“ tohoto kontinentu, vždy upoutají dvě věci: neskutečný jas oblohy a skromnost a trpělivost lidí! Ti tam mnohdy žijí v podmínkách, kdy „...vody nehučí, bory nešumí a v sadě se neskví jara květ...“ jak se zpívá v naší hymně. A přesto je vidíš smát se a radovat, zpívat a tančit za zvuků bubinků a arabské loutny. Přátelské a životaschopné, denně bojující o přežití s nepřízní drsně-krásné krajiny i s rozmary počasí. Nezatrpklé životem! Někdo řekne: Vždyť žijí ještě v minulosti... nezasažení civilizací, tak co!

V Budišově, pod Elektrikou, kde úpatí Brců končí pruhem loučky mezi lesy, tam, jak bývaly pachty pod Kalábrií (místem to mnoha krásných ohničeků společně s přáteli) a kde pramení Hastrmánek, tam je teď mokrad'. Močál, bažina, louka, která se kdysi kosila na sena i otavy. Dobře si na to pamatuji z dětství, protože kus louky tam měl i můj děda Jan David, mistr stolařský. Tam jsme celá rodina pomáhali kosit, obracet a odvážet voňavé seno. Také si v rodině připomínáme jeden z jeho mnoha výroků, to když jsme seno naházeli odkrytými taškami na půdu a začalo pršet, tak děda spokojeně říkal: „To mě zas měl pámbíček rád!“ To bylo jeho pokorné poděkování...

Tak tam, za Brcama, teď vodou nasáklá půda zadržuje životodárnou vláhu, čvachtá to pod nohama, potůček je neregulovaný a všude je divoké rostlinstvo. Je to i domov mnoha vodomilných živočichů. Biologická hodnota tohoto kousku Budišovska se zlepšila... vrátila se do přirozené minulosti, nezasažené civilizací.

Zajděte se tam podívat, a pokud nepojede po hodovské silnici auto, tak uslyšíte absolutní ticho. Kousek prapůvodní přírody, místo k přemýšlení o našem podivném světě, který nás ale mnohdy trápí. Každého jinak, nás, stejně jako i ty obyvatele nevlídné Sahary.

Vezměme si z tohoto porovnání poučení, jak dobře se nám žije a jak jsme my, lidé „civilizovaní“ často se svým relativně blahobytným životem nespokojení, nervózní z drobných problémů a žabomyších sporů!

*Ing. Rostislav Tesař, květen, Alžírsko, Khenchela
Foto Ing. Přemek Pospíšil, červenec, Budišov*

Vejce a já aneb Na příznaky stáří jsme krátkí

Doufám, že i kdyby se vlastníci autorských práv Betty MacDonaldové dozvěděli, že jsem si bez dovolení vypůjčila titul její nejnámější knihy, odpustili by mi. On se totiž pro téma, kterým se chci zabývat, přímo nabízí.

Při pohledu na vajíčko vyklepnuté na pánvi si občas vzpomenu na laboratorní práce z přírodopisu a v poslední době mě při tom napadá srovnání, o které bych se s vámi ráda podělila.

Nevím, jestli i dnešní osnovy předepisují v 7. třídě ZŠ tato laboratorní cvičení, ale dříve v nich žáci zkoumali vlastnosti slepičího vajíčka. Po prohlédnutí skořápky vyklopili obsah vejce na misku a měli pak pozorovat mimo jiné poutka z tužšího bílku a zárodečný terčík. A vždycky se našlo pár nadšenců, kteří vítězoslavně vykřikovali: „Já to tam mám!“ nebo něco podobného. Divili se zkrátka, že vidí to, co vidět museli.

Znala jsem „s předstihem“ snad všechny příznaky stáří, a přesto často s údivem, nikoliv však vítězoslavně, konstatuji: „Já to taky mám“ (a to, co zatím nemám, budu asi brzy mít).

Rozdělila jsem si tyto „výsady stáří“ do tří skupin. Nejvíce asi pocítuji příznaky tělesné. Smysly slábnou, dech se krátí, trávení už taky není, co dřív, bolí záda, klouby, svaly, projevuje se častá únava... Určitě jsem ještě na něco zapoměla. A k tomu mě sousedka utěšuje: „Nic si z toho nedělejte, bude hůř.“

Kdysi jsem říkala jednomu hodnému staršímu lékaři, že často nerozeznám, co je únava, lenost a nemoc, a on mi odpověděl, že je na tom někdy stejně. V naší lehké konverzaci jsem se taky zmínila, že nevím, jestli se u mě ještě projevuje zimní spánek, nebo už jarní únava (bylo to začátkem března). Při loučení mi pak pan doktor povídal: „Tak se probudte ze zimního spánku a zažeňte jarní únavu.“ A já na to: „Jak se to dělá, pane doktore?“ „Těžko, velice těžko.“

No, žít se musí a člověk má brát věci tak, jak jsou. Chodila jsem ještě do zaměstnání, když jsem náhodou zjistila, že dám-li hodinky k levému uchu, neslyším je tikat. A tehdy mi kolega řekl: „A potřebuješ je slyšet?“ Uznala jsem, že má pravdu, a tak mě později nevzrušovalo, když jsem je neslyšela tikat ani u ucha pravého.

Marek Eben jako čerstvý padesátník v rozhovoru ke svému zdravotnímu stavu řekl něco v tom smyslu, že ho často něco bolí, ale než se odhodlá jít k doktorovi, přestane to samo a začne ho bolet něco jiného, takže je vlastně zdravý. A jistě znáte i ten ořepaný vtíp, že když se člověk po šedesátce probudí a nic ho nebolí, znamená to, že je mrtvý. Jak o tom tak přemýšlím, má to něco do sebe.

Myslím, že je načase přejít k další skupině příznaků – ke stařeckému vzhledu. Zmíním se o něm jen krátce, věnovala jsem se tomu už v článku Pohled do zrcadla.

Vždycky jsem si myslela, že jsem dost sebekritická, a tak mě nepříjemně překvapila moje vlastní reakce na dobrý skutek spoluobčanů, či přesněji řečeno „spolujezdců“, protože to bylo v tramvaji. Nastoupila jsem s rukama plnými tašek a misky s květinami a hned mi několik cestujících uvolňovalo místo. Možná to bylo i tím, že se to zas tak často nestává, ale než jsem se s díky posadila, vypadlo ze mě: „To už ale vypadám staře!“ No, hanba mě fackovala aspoň tři zastávky a dost nerada na to vzpomínám.

S chutí si naopak vybavuji jinou příhodu v dopravním prostředku. Ocitla jsem se v autobuse uprostřed dosti hlučných, ale jinak celkem slušných výrostků. Bavili se a pošťuchovali mezi sebou a najednou jeden z nich směrem ke mně podotkne: „To je dneska mládež, chovat se to neumí!“ A já na to okamžitě: „A hlavně jí vadí, když se jí nepodaří nikoho ze starých vyprovokovat, aby se nad tím rozčiloval.“ Zasmáli se a řekli, že jsem bezva, a protože jsem už vystupovala, uvolňovali mně ochotně cestu.

Mládež je zkrátka různá. Jistě ne nadarmo visela v některých autobusech (nebo snad ještě visí?) tabulka s nápisem SEĎTE, DOKUD JSTE MLADÍ, AŽ BUDETE STAŘÍ, NIKDO VÁS SEDNOUT NEPUSTÍ.

Naproti tomu jsem ovšem byla rovněž mnohokrát svědkem, jaké dusno dovedou udělat naopak ti dříve narození. Párkrát jsem to už nemohla vydržet a zamíchala jsem se do sporu na straně mladých. Takže to, že my staří pak někdy sloužíme teenagerům jako zdroj zábavy (viz výše), mě až zas tak moc neudivuje.

Tu stařeckou žlučovitost, která jistě otravuje život nejvíc jejím „majitelům“, jsem do svých příznaků stáří nezařadila. Zatím se mě netýká a doufám (a moc si to přeji), že tomu bude i nadále.

Třetí zmíněná skupina zahrnuje příznaky mnohem vážnější, než ta předchozí, a taky ji nespraví sebelepší vizážistka, ba ani plastický chirurg. Příznaky selhávající psychiky považují taky za horší, než bolesti všech kloubů současně a bolest zad k tomu.

Je známo, že si starý člověk pamatuje zážitky ze svého dětství, ale neví, co měl k obědu. Jak jsem si mohla myslet, že zrovna já budu výjimkou?

Kdysi jsem říkala, že by mi stačilo mít tak deset knih. Než bych dočetla desátou, zapoměla bych tu první a mohla bych je číst pořád dokola. Říkám to dodnes, ale už jsem slevila na pět a to si ještě moc fandím. Občas se při čtení knihy vracím na začátek, abych neztrácela souvislost. Možná mi tedy bude brzy stačit kniha jediná.

Špatně si pamatuji názvy léků, ovšem jeden asi nezapomenu. A to jsem jej přitom nikdy neužívala, a ani nevím, k čemu je dobrý. Možná vás ale, stejně jako mě, pobaví historka z humoristické knížky MUDr Káše – Jedna babička prý žádala svoji lékařku, aby jí zas předepsala ten *proserpistol*, že jí dělá moc dobře. Paní doktorce se podařilo zachovat vážnou tvář a předepsala pacientce *properistol*. Když ale příště vyplňovala recepty s tímto lékem, často se pletla a tak jej raději přestala předepisovat (tvrdí doktor Káš).

Historky se špatně fungující paměti nás sice vždy spolehlivě pobaví, ale taky spolehlivě komplikují život. Dalo by se o nich napsat ještě mnoho, ale já se omezím už jen na výrok Saskie Burešové z televizního *Kalendária* (přesné znění a autora jsem samozřejmě zapomněla): *Je zajímavé, že člověk si některou vzdálenou příhodu pamatuje do detailů přesně, ale zapomíná, kolikrát ji vyprávěl témuž člověku.*

Když se tak někdy procházím po našem sídlišti, libuji si, že bydlím hned na jeho kraji a ve věžáku. Kdybych bydlela v některé ze skoro stejných ulic v jeho vnitřní části, mohlo by se mi za pár let stát, že netrefím domů. A když k tomu připočítám, že někdy hůř chápu a občas mi dlouho trvá, než mi to v hlavě správně „docvakne“, nevidím budoucnost nijak růžově. Ale přece jen mám naději, že ještě nějakou dobu budu patřit mezi svéprávné jedince.

Jako mně při vzpomínce na tělesné trable pomohl Marek Eben, pomáhá mi při pomyšlení na možnou demenci Ivanka Devátá. V jedné ze svých knížek píše, že pokud nedává žehličku do ledničky, je to ještě dobré. Šla jsem se tam podívat. Žehličku v ledničce nemám.

P. S.: O příznacích stáří vědí všichni. Někteří ze zkušeností, jiní teoreticky. – Zatím. Ono dojde i na tu praxi. Na příznaky stáří jsme holt kratcí.

Marie Holasová

Jazykový vokýnko

Naše putování Moravou za různými dialekty končí. Na celé Moravě by bylo ještě mnoho různých variant nářečí, ale zde se nejedná o vědecké jazykové bádání, jde tu pouze o ilustraci krás a rozmanitostí lidové mluvy na našem území. Dnes se podíváme na severní Moravu a do Slezska. Také tady bychom se mohli zabývat některými místními nářečími, jako např. kopaničářská nářečí v oblasti Moravských Kopanic, nebo již téměř polským dialektem používaným na Těšinsku a zvaným *po naszimu*, či jednotlivými odlišnostmi nářečí lašských, dělicích se na skupiny západní (opavskou), východní (ostravskou), a jižní (moravskou). Také je možno tuto skupinu dělit na nářečí slezsko-moravská a slezsko-polská.

My se pro jednoduchost budeme zabývat nejvýraznějším dialektem, který je zejména v poslední době hodně publikován jak v populární hudbě (Dobeš, Nohavica), tak v tisku, televizi a internetu (*Deník Ostravaka*), a tím je ostravština.

Dřisty Ostravaka ostravskoho asi většina čtenářů bude znát, texty zmíněných písničkářů neslyšel jen málokdo, takže jako vždy na nás zbývá jen všimnout si některých zajímavých výrazů a větných spojení. Na rozdíl od mluvy brněnské je ta ostravská celkem srozumitelná, ale přece jen se vyskytují specifické i zcela unikátní výrazy.

Jen jednou větou si připomeneme krácení samohlásek, které nesporně souvisí s podobnou vlastností polštiny. Ale když se Zdeněk Izer ptal jednoho Ostraváka, proč oni mluví tak krátce, dostal odpověď trochu jinou, která natolik charakterizuje duch tohoto nářečí, že ji nelze pominout, ačkoliv budeme muset vydržet silnější výraz (redakce se omlouvá za doslovnou citaci). Odpověď zněla: *Boneničaspičo*.

Lid ostravský se skutečně snaží vyjadřovat co nejušporněji – zatímco Brňák své myšlenky bohatě rozvede, Ostravák používá slov co nejméně, a ta slova jsou většinou co nejkratší. Časté je spojování slov na způsob angličtiny, asi tak, jak uvedeno výše. Jinak se tato mluva vyznačuje měkčením samohlásek (*ni, něškaj němamy*).

Než uvedeme některé zajímavé výrazy, ještě zmínka o některých zvláštlostech. Zejména na Opavsku mají *muj botek*, ale znamená to nejen jednu botu, ale i boty (celý pár), a takových zjednodušení se vyskytuje více. Jazyk ostravský se také s časem vyvíjí, např. *baraba*, což dříve znamenalo dělníka na železniční trati nebo v tunelu, je dnes spíše nadávkou (hulvát).

Slovník Ostraváka je poměrně dost podobný tomu našemu a je mu dost rozumět, ale vyskytují se i zajímavé výrazy, které je třeba přeložit, např. *babčaky* (bramborové placky), *kornefla* (naběračka), *bantovat'* (zlobit), *brezle* (strouhanka), *čymu* (proč),

duperle (drobnosti), *dylin* (blbeček), *harenda* (výčep), *kryka* (hůl), *ňargat'* (kňourat), *vpysk* (mnoho), *ybrični* (náhradní), *paskudy* (cukrovinky), *štabarc* (křik), *švonec* (kousek), *sem něni* (nejsem), *Kurviňok* (obyvatel Karviné), *čížek* (Pražák), *Ťaman* (Vietnavec). Patrný je vliv polštiny – *daj spokuj* (uklidni se), *šukat'* (hledat) – i němčiny *brutvana* (pekáč), *hochmes* (rozum), *regnširm* (deštník).

Denik Ostravaka a ine dŕysty jsou na <http://ostravak.bloguje.cz/>

Slovník ostravštiny najdeme na <http://www.muweb.cz/www/paulo.janecek/slovník.htm>

Slovník ponaszimu je na <http://www.blaf.cz/> – zkuste se podívat, je to *fakt hustý*

A příště už se podíváme do Čech...

Ladislav Dokulil

Něco o vlastenectví

Dneska se o něm mnoho nemluví a když, tak jen se shovívavým úsměvem, jako že jde o něco starobylého, div ne směšného, souvisejícího s nějakými vlasteneckými básničkami, vlaječkami a podobně.

Jenže dnes jde o něco jiného. Tak zvané vlastenectví, známé nám z budování národního státu, a dokonce ani to válečné, už dnes není tak docela na místě a mladší generaci neoslovuje. Jsme součástí Evropy. Jsme členy unie evropské, podobně jako jsou státy americké členy unie americké. Uzavřeli jsme kvalifikované přátelství s ostatními národy Evropy, jak o tom snil kdysi náš nejčestější král Jiří z Poděbrad. Byl by jistě velice šťasten z naplnění svého snu. A my bychom měli být hrdí na to, že jsme konečně, po staletích nesmyslného nepřátelství s národy obývajícími s námi stejný světadíl, dokázali si s blízkými i vzdálenějšími sousedy podat ruce.

To ale neznamená, že bychom neměli být vlastenci. Vlastenci v tom pravém, ušlechtilém smyslu tohoto slova. Tedy ne vykřikovat jací my jsme pašáci, nehledat chyby na jiných a sami si nevidět na špičku nosu. Ne se povyšovat a jiné ponižovat. Měli bychom pěstovat a zvelebovat naši kulturu, naše tradice. Ty, když se jich sami nevzdáme, nám nikdo nevezme. Naopak přispíváme jimi k rozmanitosti lidského společenství. A stejně jako my se rádi seznamujeme s tradicemi, kulturou a zvláštnostmi jiných národů, jiné národy se rády poohlédnou po naší kultuře, našich tradicích a našich dovednostech. Jenže si musíme být vědomi toho, že vlastenectví nezačíná na veřejných shromážděních k oslavě hokejistů, ani na schůzích mnohomluvných politiků. A už vůbec ne při křičení a heilování těch, kteří fanatickým obdivem ke zrůdnému nacismu dávají najevo nejen svou neznalost dějin českého národa, ale i svou nevzdělanost.

Ne, vlastenectví začíná docela tiše, přímo v našich srdcích, přímo v našem každodenním jednání a chování. Projevuje se tím, že dělám pořádně svou práci, že držíme slovo, že je na nás spolehnutí, že jsme jeden k druhému ohleduplní a slušní, že nejsme lhostejní k nedostatkům, se kterými se setkáváme, že se snažíme zjednat nápravu, a že ctíme život. Zkrátka, že jsme čestnými, poctivými a sami k sobě kritickými lidmi. Vlastenectví také znamená, že dodržujeme zákony, třeba i ty v dopravě, jejichž porušování přináší denně mnoha lidem smrt a utrpení.

A co si myslet o obyvatelích vesnice nebo města, kde na hlavních i vedlejších cestách nacházíme odhozené igelitové pytlíky, plastové láhve a střeptiny z rozbitých lahví od alkoholu? Jak hodnotit zdevastované budovy opuštěných, zakouřených, špinavých nádražních objektů s rozbitými okny a hromadami odpadků kolem dokola? Čeho je to projev? Jistě ne kultury.

Snažme se o to, abychom vymýtili všechny formy falešného, jenom slovy proklamovaného „vlastenectví“, které by často zasluhovalo neblahé označení šovinismus nebo nacionalismus, jak ho známe z minulosti. Apelujme však na to, aby se naše vlastenectví projevovalo v dobrém vztahu k člověku, k našemu okolí, k naší obci a zemi.

Až bude z chování každého z nás poznat, že jsme příslušníky vzdělaného, kulturního, falešného nacionalismu zbaveného národa, pak bude na místě, abychom všude a s hrdoostí prohlašovali, že jsme Češi. Pak dojde slovo vlastenectví nového, neposmívaného **a dnes** velmi žádoucího významu.

červen 2008

Janiček

Kamarádky

fotografie Karel Pavlíček

Turistické akce lákají do Mikroregionu Horácko tisíce lidí

SKUPINA ČEZ

GENERÁLNÍ PARTNER

- **23. března 2008** byla slavnostně zahájena **druhá plavební sezóna na Dalešické přehradě**. Akcí v AUTOCAMPU WILSONKA, připravenou společně s generálním partnerem Skupinou ČEZ, sledovalo přes velmi nepříznivé počasí na 300 účastníků. Na akci byla představena nová mapa přehrady.
- **24. května 2008** proběhl již **5. ročník cykloturistického dne NA-BU-KO (Náměšť – Budišov – Koněšín)** Tato akce se těší stále větší oblibě a už nyní připravujeme na příští jaro její další ročník.
- **Další úspěšnou akcí byl 14. 6. 2008** cykloturistický výlet **Po zatopených mlýnech a lodních zastávkách**.
- **23. srpna 2008** přivítala loď Vysočina na Dalešické přehradě letošního **dvacetitisíciho návštěvníka**. Ve spolupráci s generálním partnerem lodní dopravy Skupinou ČEZ se rozsah dopravy dále rozšiřuje - letos se příznivci plavby mohli těšit i z nové zastávky pod Třesovským mostem. Už teď se připravuje velkolepé podzimní ukončení plavební sezóny s ohňostrojem a pestrým kulturním programem.

Zbývá jen tlumočit pozvánku ze stránek **www.dalesickaprehrada.cz**:

Výletní loď VYSOČINA se úspěšně plaví po přehradě Dalešice již druhou sezónou. Sezóna 2007 byla zakončena ohňostrojem pod Stropěšinským mostem. Sezóna 2008 bude zakončena ohňostrojem v autokempu Wilsonka u Hartvíkovic. Doprovodný program se připravuje, ale loď bude jezdit podle platného jízdního řádu a zahájení programu se předpokládá kolem 16. hodiny a ohňostroj podle světelných podmínek kolem 19. hodiny. Předpokládáme, že stejně jako v loňském roce zůstane loď na vodě a bude připravena vyplout, pokud přehrada nezamrzne. Loni se plavila o vánočních svátcích 25.–26. 12. a led dovolil plavbu ke Stropěšinskému mostu.

*Za radu sdružení obcí Horácko – ekologický mikroregion
Ladislav Dokulil*

ZE SVĚTA

Dvacetníky, padesátníky

No a je to, padesátníky už neplatí. Prý je lidé neměli rádi. A tak až pojedete busem na Ruzyni, tak na zastávce „Na Padesátníku“ věnujte minutu ticha: pětníkům, desetníkům, dvacetníkům a padesátníkům. No, pokud to takhle půjde dál, tak možná i korunám, dvackám, stovkám a pětistovkám. Mnozí z nás se toho ještě dožijí, že budeme platit pouze tisícovkami a tak za rohlík dáme litr, za pivo litr a snad do příští výplaty vyjdeme.

I anglická libra neboli pound sterling se dělí na sto pencí, stejně jako koruna. Jen hodnota je asi třicetkrát vyšší. Nejmenší mince má tedy hodnotu třicet haléřů. Všechny ceny končí devítkou, jsou tedy, jak my říkáme, baťovské. Přesto Britové nemají v plánu drobné rušit a všude Vám ochotně penci vrátí. Žádný zákazník neřekne: „To nechte být!“ Jednou mi dokonce jedinou penci barman donesl až ke stolu.

Funguje tady systém, že u každé pokladny je kasička na charitu, v hospodách, obchodech – všude. Zákazníci drobné pence vhazují ochotně do kasiček, protože by si za ně stejně nic nekoupili a jen by měli plné peněženky. Zaměstnanci nemohou mít drobné mince po kapsách, tak spropitné skončí zase tam. Když je kasička plná, vedoucí provozovny drobné vysype a vybranou sumu pošle na účet charity. V ten okamžik má zase drobné na vracení a kolotoč se opakuje.

V provozovně je umístěna nástěnka, kde jsou součty vybraných peněz za jednotlivé měsíce. Na malých prodejnách se vybere asi tři tisíce korun za měsíc.

Celý systém je víc než jednoduchý a hlavně funkční. Škoda jen, že ho žádná česká hlava nedokázala vymyslet nebo alespoň okopírovat.

Až bude někde zemětřesení nebo povodeň, tak peníze poslané z Británie pochází právě z těchto zanedbatelných mincí. Škoda, že Češi je zrušili.

Petr Kosina, Wakefield

Z PŘÍRODY

Zahradníkův rok

Blíží se podzim a většina rostlinstva směřuje ke konci své pouti nebo ke konci vegetačního období. Většina z nich již má vrchol své krásy za sebou. Rostliny se již v této době připravují na zimu, dozrávají plody, odkvétají poslední květy, usychají listy a ostatní nadzemní části. Ne všechny rostliny mají tento životní cyklus. Existuje skupina rostlin, která právě v tomto období vystupuje ke svému vrcholu a je ozdobou našich podzimních zahrad. Zkusíme si jich několik představit.

Většina z nás si asi podzimní zahradu, terasu, balkon nebo pokoj nedovede představit bez chryzantém. Chryzantémy se v dnešní době stávají ještě více populárními právě pro své dlouhé kvetení, různou barevnou škálu, tvar květu a celkový vzhled rostliny. Jsou vcelku nenáročné, vyžadují pravidelnou závlivu, když ji občas přihnojíme, odvděčí se nám bohatým kvetením a pěkným vzrůstem. Hnojiva používáme různá, nejlépe vícesložková s komplexním zastoupením živin. Pro běžné použití jsou asi nejvhodnější kapalná hnojiva, nebo prášková vodou ředitelná. Držme se zásady, že na podzim používáme hnojiva s nižším obsahem dusíku. Dusík je na růst zelených částí rostliny, je výborný na jaře nebo po zimě, kdy jsou rostliny oslabené. Použití na podzim může zapříčinit menší odolnost rostlin při přezimování až vymrznutí. My u chryzantém potřebujeme, aby dlouho a bohatě kvetly a aby je pokud možno nespálily brzké podzimní mrazíky. Toto je snad jediná slabina této nádherné rostliny. I zahradníci se neustále snaží o to, aby vyšlechtili takové rostliny, které by co nejvíce vydržely mráz. Daří se to jenom pomalu, ale pokroky i v tomto směru jsou již vidět. Teplotu kolem -2 až -4 °C jsou mnohé kultivary již schopny vydržet.

V nedávné minulosti se chryzantémy považovaly za květinu „dušičkovou“. Dnes tomu již tak není. Velmi velký výběr barev se objevuje na pultech zahradnictví již na konci prázdnin. Celé září i říjen jsou jich plné pulty. Když se zeptáte, která že to barva je nejoblíbenější, musíme říct, že žlutá a za ní potom bílá.

Často se taky ptáte, zdali chryzantéma dobře přezimuje. Venku za příznivé zimy a v chráněné poloze ano. Není to však jisté. Kdo vám předpoví, jaká zima bude? Pokud se vám nějaká chryzantéma líbí, je nejjistější ji přezimovat vevnitř. Protože je rostlinou, která neshazuje listy, čili vegetuje i v zimě, musíme jí najít vhodné místo. Nemělo by být příliš teplé, teplota jenom kolem 10 °C, aby moc nerostla. Potřebuje též dost světla, aby se nevytahovala, pak by byla málo kompaktní. Se závlivkou musíme taky opatrně. Zalévejme tak, aby substrát nebyl příliš suchý ani mokrý. V přemokřeném substrátu by mohla uhnít, anebo by se na ní objevily houbové nemoci a ty by rostlinu poškodily. Zejména jsou škodlivé botrytidy (šedé polštářovité povlaky všude na rostlině). S přihnojováním počkejme až do předjaří, nutili bychom tím rostlinu k růstu a ten v zimě není žádoucí. Přihnojujeme, přesazujeme až v předjaří, kdy už můžeme očekávat stabilnější teploty, sluníčka je víc. Řez výhonů vytáhlých můžeme provádět i v zimě, to hlavní nás ale čeká až v jarních měsících. Tehdy dáváme rostlinám již tvar pro celou nadcházející sezónu.

Další skupinou rostlin – trvalek, které svou krásou podzimních květů ještě oživí naši zahradu, jsou astrы. V široké skupině najdeme druhy vysoké, vhodné hlavně do

krajinářských úprav a velkých zahrad, dále druhy nízké 15–20 cm, tvořící husté pokryvy. Tyto nízké astrы jsou velmi oblíbené. Jsou v široké barevné škále od bílé přes modrou, fialovou až po růžové a červené. Kvetou drobnými květy, na jedné rostlině je jich spousta. Rostliny dobře a bohatě odnožují, proto se dají dobře použít jako výplň, nebo pokryv na rabata (lemující záhon či chodník) apod. Před zimou se seříznu nad zemí, bezpečně přezimují.

Snad jediným úskalím při pěstování aster je vlhké léto a podzim, potom se vyskytuje padlí na listech a květech. Při jeho zjištění je nutné použít chemickou ochranu a neprodleně je ošetřit. Přípravků je mnoho, stačí běžné na padlí, které každý zahrádkář má doma. Bájecnou vlastností aster je dobré odnožování, které se využívá při množení dělením rostlin. Dělíme je v jarním období, nahrnkujeme je, a když rostliny během roku zesílí, můžeme je vysadit do volné půdy. Je to poměrně nenáročná rostlina, která má ráda přiměřeně vlhkou půdu, dobře roste na slunci i v polostínu.

Velmi oblíbenou a žádanou skupinou rostlin jsou vřesovce. Jejich využití na zahrádkách a stále častěji také v okenních podzimních truhlících a terasových nádobách je staví na přední místo mezi rostlinami okrasnými květem.

Není tak mnoho rostlin, které výrazně promluví svým kvetením do podzimního času, více je těch, které přispívají k malebnému podzimnímu období svým různě zbarveným listem nebo plodem. Nemusí to být jenom plody jedlé, mnohé jsou dokonce jedovaté nebo prostě nejedlé. Potěší nás však ty i ty druhé.

Krásně se zbarvují okrasné trávy, sklánějící se vznešeně nad ostatními rostlinami. Dokážou být ušlechtilé i v zimním období, když je svážeme do snopů, jsou krásně žluté, hnědé. Viděli jste už někdy trávy pokryté jinovatkou? Je to prostě pastva pro oči. Krásně pokryté jinovatkou jsou i vyšší druhy skalníků nebo dřívíšťály. No, to jsme se zasnili a přeskočili jedno krásné roční období, kdy už začne nad hlavami putovat kouř ze spálených zbytků zeleně. Na zahradách, v oknech se objeví dýně různě vyřezané, se svíčkou, začne zrát burčák a těšíme se na mladé víno. Už se těšíme na podzim.

Molnárovi

SPORT

Úspěch v Pekingu

Petr Svoboda je na nejlepší cestě rozšířit zatím nemnohé řady slavných budišovských rodáků. V městysi jsme jeho kariéru sledovali od samého počátku a někteří se snažili jeho aktivitu dle možností podpořit i materiálně, jak je zřejmé i z dobových článků a snímků na stránkách městyse. V Pekingu sice všechno nevyšlo tak, jak bychom si my i on přáli, ale být čtrnáctý na světě, to určitě není neúspěch. Sledovali jsme jeho vcelku bezproblémový postup z rozběhu (pro nezasvěcené 110 m překážek) do čtvrtfinále a již těsnější, ale výrazný postup do semifinále. Tam ale nesedla čtvrtá překážka, na páté se to začínalo srovnávat, ale ztracený rytmus už se nepodařilo nahradit. Koukali byste, jak velký časový úsek jsou pouhé tři desetiny sekundy. Tady v Budišově však věříme, že další úspěchy ještě přijdou.

Zdeněk Sedláček, Petr Svoboda, Petr Piňos

POČASÍ

Měsíční úhrn srážek

červen	35,2 mm
červenec	72,7 mm
srpen	34,3 mm

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Zlatá svatba

Antonína Jaroše znají v Budišově snad všichni, mnohé učil, byl ředitelem školy, místostarostou obce, instruktorem v autoškole, trenérem fotbalu i muzikantem. V sobotu 16. srpna 2008 oslavil spolu s manželkou v obřadní síni úřadu městyse 50 let společného života. Manželům Jarošovým všichni upřímně blahopřejeme.

Výročí

Již v červenci měla budišovská škola jinou příležitost vzpomenout na bývalý učitelský sbor, když proběhla oslava životního jubilea (jestli můžeme – 80) paní učitelky Miloslavy Pospíšilové, bývalé zástupkyně ředitele školy, kronikářky Budišova a předsedkyně Sboru pro občanské záležitosti.

Diamantová svatba

A ještě jedno výročí: 60 let od svatby oslavili manželé Ladislav a Marie Pospíšilovi. K tomuto skutečně výjimečnému jubileu jim všichni přejeme hodně zdraví a pohody.

Vzpomínka

V půli července jsme se rozloučili s Josefem Rybníčkem, který zemřel ve věku 78 let. Jako fotbalový trenér se, spolu s hráči, stal jedním ze základních kamenů, na nichž vyrůstal budišovský fotbal, jenž se v současné době nalézá na výsluní, jako nikdy před tím.

Touto fotografií z archívu Leoše Karase se vracíme do roku 1968

Stojící zleva: Josef Rybníček – trenér, Zdeněk Sklenář, Karel Sklenář, Jan Borůvka, Jaroslav Hort, Vladimír Kříž, Jiří Karas, Karel Hurt a Miloš Průša
Klečící zleva: Milan Pavlíček, Jiří Voborný, Pavel Klusáček a Karel Zedníček
Ležící zleva: Leoš Karas a Josef Karas

Z REDAKČNÍ POŠTY

Odpověď potenciálnímu českému dramatikovi

Vážený čtenáři Budišovského zpravodaje,

redakční rada pro design časopisu na svém zasedání 6.–18. srpna hlasně schválila nutnost reagovat na Vaši reakci na článek Zdeňka Smrčka (titul Mgr. se nikde v článku neobjevil), který nastínil možnost pobytu snad českého dramatika Járy Cimrmana v našem tehdy městečku.

Krátce se zmíníme o zmínce o Cimrmanově (ne)milostném vztahu k bramborám, který vůbec nemusel mít vliv na snahy velkého génia o zkvalitňování jejich vlastností. Možná se snažil o odrůdu, kterou by třeba i mohl mít rád a chtěl by ji dopřát i ostatním. Nebudeme zde vyvracet zdánlivý rozpor v datech kolem odrůdy Krasava, to přenecháme samotnému autorovi původního článku, který jistě bude též reagovat na Vaši reakci, což mu vřele doporučujeme.

Zde se budeme zabývat zejména klíčovou otázkou (Byl Jára Cimrman v Budišově?)

1. – Vysvětlovat Cimrmanovu chůzi roztečí pražců 0,9 m je poněkud zavádějící. Tímto způsobem by také mohlo dojít ke kroku dlouhému 1,8 m, neboť nikdo neví, jak vlastně byl velký Čech velký.

2. – Už vůbec mylné je tvrdit, že Cimrman projel s trakařem **všechna** nádraží a vechtrovny na dráze, měřící **6260 km**. Toto smělé tvrzení by sice dokazovalo, že byl i na budišovském nádraží, ale přání bude i otcem myšlenky. I velikán Cimrmanova formátu těžko mohl takovou vzdálenost obsáhnout a ještě při tom provozovat náročnou dentistickou praxi. V oficiálním Mistrově životopise se můžeme dočíst, že „jako kočovný dentista prochází snad všemi kouty naší vlasti“. To je již podstatně pravděpodobnější. Pomineme-li slůvko „snad“, je tedy téměř jisté, že v Koutech u Třebíče tento velikán asi byl, třebaže tudy nevede železnice.

3. – Co se týče dalšího „důkazu“ Cimrmanovy přítomnosti v Budišově, fotografie živého obrazu u Pyšeláku, jeho autentičnost je přinejmenším sporná. Všichni vědí, že na žádné známé fotografii není vidět podobu Cimrmanovu. Že by tento snímek, kde je možné rozeznat rysy obličeje, předním cimrmanologům unikl a přišel tak o nehynoucí slávu, není pravděpodobné. Navíc postava na snímku zobrazená neodpovídá již popsané fyziognomii Mistra. Nevíme sice přesně, jakou měl Cimrman postavu, ale bezpečně víme, že jinou. A také si myslíme, že D. P. Augustin Nezval by jako účastník popsaného happeningu určitě takovou událost neopomněl zaznamenat ve farní kronice. Na fotografii je tedy patrně někdo jiný při jiné příležitosti.

Otázce o přítomnosti Járy Cimrmana v Budišově tak zůstává otazník i nadále.

Nicméně Vám děkujeme za Váš názor, protože i negativní výsledek bádání (tzv. „slepá ulička“) vede k cíli. A pravým pionýrem slepých uliček byl, jak známo, Jára Cimrman.

*Ladislav František Dokulil,
předseda a kolektivní člen Redakční rady pro design Budišovského zpravodaje*

Milý Láďo!

Se zájmem jsem si přečetl Tvůj příspěvek z minulého čísla BZ. Škoda, že nemáš tolik slušnosti se podepsat. Lidé, kteří se schovávají za cizí jméno, se většinou stydí buď za to svoje, nebo za to, co napsali, a někdy za obojí. Je jednoduché něco opsat nebo zkritizovat s podpisem Eliška Kutnohorská nebo Adalbert Kolínský atd. I tak je dobře, že po stopách J. Cimrmana v Budišově a okolí pátrá více badatelů. Např. první vyobrazení českého génia vzbudí určitě v celém světě velkou pozornost.

Nejvíce se děším Tvé neznalosti historie Budišova z počátku 20. století. Jedná se o vznik čisté budišovské odrůdy brambor KRASAVA. Možná je více zdejších občanů, kteří mají stejnou mezeru v oblasti zemědělství. A tak krátké vysvětlení.

Ve školním roce 1973/74 jsem jako vysokoškolský student byl ubytován v klášteře na Mendlově náměstí v Brně. V prostorách této budovy ve druhé polovině devatenáctého století působil zakladatel dědičnosti G. Mendel. První poschodí bylo určeno pro ubytování studentů a v přízemí byl rozsáhlý archiv. Poměrně dobře jsem vycházel s vrátným panem Vyhazova-čem a za trochu slivovice mně bylo povoleno někdy nahlédnout do přízemních místností.

Tam za dveřmi č. 28, ve třetím regálu vpravo, se mi podařilo nalézt spis s nadpisem BU.

Zvědavě jsem listoval zažloutlými listy a k mému velkému překvapení zde byl uchován protokol z let 1901 až 1903. Tento několika stránkový záznam se pokusím co nejstručněji popsat.

Na podzim roku 1901 se tři rolníci z Budišova – pánové Kratochvíl, Slabý a Vít - obrátili o radu a pomoc s pěstováním brambor na brněnský zemědělský ústav. Žádost se dostala k největšímu odborníkovi na tuto problematiku doc. Johanovi von Kartoffel. Ten ihned přijel do Budišova, aby se seznámil se zdejšími podmínkami. Během následujícího roku navštívil Budišov ještě několikrát. Kartoffel měřil teplotu, srážky, zkoumal složení půdy a další potřebné údaje na polích rolníků. Každá jeho návštěva vzbudila velkou pozornost na zámeckém velkostatku, u starosty obce, řídicího učitele školy, pana faráře i velitele hasičů.

Přes zimní období 1902/03 provedl Kartoffel (žák a později spolupracovník slavného Mendla) šlechtění budišovských brambor (KR, S, V) s odrůdou s oblasti rakouského Kitzbühelu (K, 3, S). Vzniklé odrůdě dal odborný název KR – S – V / K – 3 – S / 03. Určitě všichni vidíme obtížnost zapamatovat si pojmenování této rostliny. Hned 3. 5. 1903 za slavnostního shromáždění a projevu bylo několik hlíz zasázeno. Výsledky sklizně na podzim byly ohromující a brzy se odrůda stala velmi uznávanou v Budišově i okolí. Když si po dobírkách a třech pivech nemohli rolníci Kratochvíl, Slabý a Vít zapamatovat vědecký název, tak je klepl za ucho nápad, že do první části pojmenování KR – S – V – místo pomlčky dají písmeno A. Tím vznikl krásný, český a vlastenecký název tohoto rýze budišovského druhu brambor KRASAVA. Tolik zpráva z archivu.

Později informaci potvrdilo i mnoho budišovských občanů, a když jedním z nich byl i pan Mikulášek, tak to musí být pravda.

Asi před rokem jsem si chtěl celý spis v archivu opět pročíst. Bylo mi však řečeno, že díky domnělé aféře našeho starosty před několika roky všechny dokumenty týkající se Budišova zabavila policie. Nikdo neví, kde se nyní nacházejí. Škoda.

Následně bych chtěl vyvrátit nesmyslný názor, že Cimrman neměl rád brambory.

Četl jsi, Láďo, dílo rakouského cimrmanologa profesora E. Fiedlera: „Cimrman und Die Welt“?

V jeho spise je zaprotokolována následující událost.

Když v roce 1896 navštívil Cimrman své rodné město Vídeň, byl už znám jako odpůrce monarchie. Proto na jeho sledování byla nasazena soukromá detektivní kancelář Bretschneider a synové z vídeňské čtvrti Hietzing. Sledovali Cimrmana na každém kroku a zapisovali vše, i s kým a o čem rozmlouval. Kroků bylo přesně 4268, což v přepočtu znamená 3841,2 metru. Počítáme jeden krok = 90 cm. (Jistě si mnozí z Vás všimli, že některé údaje na počest Cimrmana použil i J. Hašek ve svém románu o dobrém vojáku Švejtkovi). Dopoledne se setkal se známým hudebním skladatelem Straussem, který později vypověděl:

„Der Cimrman ist wieder gekommen und hat sich über sein Theaterstück Die Hirse erkundigt. Ich red' mich immer aus, er glaubt mir aber kaum. Schlisslich musíte ich ihn zum Mittagessen einladen. Seine Stimmung hat sich ein Bisschen gebessert. Er hat sich Schnitzel und Kartoffeln nachschieben Larsen und hat seine Befriedigung wie Allen gut ist geäußert.“

Pro nás, kteří nerozumíme německy, volně přeloženo: „Zase přijel Cimrman a vypytał se na svoji hru Proso. Pořád se vymlouvám, ale on tomu moc nevěří. Nakonec jsem ho musel pozvat na oběd. Trochu se mu zlepšila nálada. Přidal si řízek i brambory a pochvaloval si, jak je všechno dobré.“

Těžko si lze představit člověka, který si přidává brambory, říká o nich, jak mu chutnají – a přitom je nejí.

A na závěr několik poznámek. Až zase budeš opisovat referát ze hry „Švestka“, tak si neplet' letní a zimní jízdní řád s letním a zimním časem. (Ten byl v mocnářství zaveden až v roce 1916). Dále pak v díle profesora Fiedlera je založen Cimrmanův lodní lístek III. třídy na plavbu jednostěžňovou plachetnicí z grónského přístavu Nuuk do Liverpoolu ze dne 29. 6. 1908. Plavba trvala sedm dní. Pokud přičteme ještě několik dnů na cestu do Budišova, jeví se termín návštěvy Budišova 2.–5. 7. 1908 zcela nemožný.

Je pravdou, že celou zimu Cimrman strávil u vechtra Hájka. Zima začíná 21. 12. Proto pobyt Cimrmana v Budišově začátkem prosince roku 1908 je možný.

Milý Láďo!

Nechme však hašteření o detaily. Konec roku se blíží. Je načase začít se pobytem českého génia a vynálezce v okolí Budišova zabývat s nadhledem. Bylo by přínosné najít společnou cimrmanovskou řeč a stoleté výročí náležitě oslavit.

S pozdravem Zdeněk Smrček

P. S. Není třeba věřit všemu, co je psáno pod čarou.

OBSAH

<i>Motýl z budišovského mokřadu</i>	1
ZE ZASTUPITELSTVA MĚSTYSE	3
Usnesení z jednání zastupitelstva Městyse Budišov ze dne 3. 8. 2008	3
Novinky ze zastupitelstva městyse	3
Nově pro občany	4
Spolupráce s Českou katolickou charitou	5
ZPRAVY	5
Atletická olympiáda	5
Kamarádi se dočkali...	7
Běh naděje	8
Jak Budišovem jela parní lokomotiva	8
Parní vlak v Budišově	10
Ing. arch. Josef Hyzler jubilující	11
Setkání rodáků a přátel Kamenné a Klementic	12
Don Quijote v Budišově	14
Mapa Budišovska	16
„Gothard“ opustil Budišov	17
Úspěch „Eichlerových muškátů“	19
Příprava poutí ke sv. Gothardu	20
Z HISTORIE	21
Budišovští junáci – 40 let od jejich založení	21
Vzpoua na budišovském panství	24
<i>Vysvětlivky</i>	28
Zaniklé vsi a staré dvory v našem okolí	29
Z BUDIŠOVA A OKOLÍ	32
Děkujeme, odešli jsme...	32
Universita pro třetí věk	34
Z Deníku II	36
Zemský ráj to napohled	38
Vejce a já aneb Na příznaky stáří jsme krátkí	40
Jazykový vokýnko	42
Něco o vlastenectví	43
Kamarádky	44
Podpora ČEZu mikroregionu Horácko	45
ZE SVĚTA	46
Dvacetníky, padesátníky	46
Z PŘÍRODY	47
Zahradníkův rok	47
SPORT	48
Úspěch v Pekingu	48
POČASÍ	49
Měsíční úhrn srážek	49
SPOLEČENSKÁ RUBRIKA	49
Zlatá svatba	49

Výročí	51
Diamantová svatba	51
Vzpomínka	51
Z REDAKČNÍ POŠTY	52
Odpověď potenciálnímu českému dramatikovi	52
<i>Čtení pod čarou</i>	53

PŘÍLOHA 3/2008: SLAVNOSTNÍ DNY V MĚSTYSI BUDIŠOVĚ

Volitelná příloha: CD se všemi čísly Budišovského zpravodaje 1999–2008